

כללי אתיקה לחברי הכנסת¹

פרק א': פרשנות

1. בכללים אלה:
- "בן משפחה" - בן זוג, ילד קטין או כל קרוב שפרנסתו על חבר הכנסת;
- "ועדת האתיקה" - ועדת האתיקה שמונתה לפי סעיף 18;
- "חוק החסינות" - חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951;
- "טובת הנאה" - לרבות כסף, שווה כסף, נכס, מוצר או שירות;
- "לקוח" - מי שנותן, או אמור לתת, שכר או תמורה בעד שירותים;
- "ענין אישי" - הנאה חומרית, ישירה או עקיפה, של חבר הכנסת, של קרובו, של לקוחו, או של חבר בני אדם, מואגד ושאינו מואגד, העוסק בפעילות המכוונת להשגת רווחים שחבר הכנסת חבר בהנהלתו או נושא משרה בו, למעט ענין הנוגע לענף משקי שחבר הכנסת משתייך אליו;

¹ (א) י"פ התשמ"ד, עמ' 842; תיקון טעות - עמ' 2839; תיקון מס' 1 - התשמ"ו, עמ' 1964; תיקון מס' 2 - התשמ"ז, עמ' 1558; תיקון מס' 3 - התשנ"ה, עמ' 947; תיקון מס' 4 - התשנ"ח, עמ' 4448; תיקון מס' 5 - התש"ס, עמ' 1355; תיקון מס' 6 - התשס"א, עמ' 2061; תיקון מס' 7 - התשס"א, עמ' 3221; תיקון מס' 8 - התשס"ב, עמ' 1272; תיקון מס' 9 - התשס"ג, עמ' 658; תיקון מס' 10 - התשס"ד, עמ' 2000; תיקון מס' 11 - התשע"ב, עמ' 5745; תיקון מס' 12 - התשע"ז, עמ' 7408; תיקון מס' 13 - התשע"ח, עמ' 4604.

(ב) על פי סעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (נתקבל ביום 25.7.1988), ייראו כללי האתיקה כאילו הותקנו מכוחו, ככל שאינם סותרים את האמור בסעיפים 13 עד 13ד לחוק.

"קרוב" - בן זוג, הורה, צאצא וכל קרוב משפחה
שפרנסתו על חבר הכנסת;

"רשות ממשל" - המדינה, רשות מקומית, תאגיד
שהוקם מכוח דין, למעט בית משפט ובית דין;

"רשות ציבורית" - משרד ממשלתי, רשות מקומית,
תאגיד שהוקם לפי חוק, חברה ממשלתית או חברה
עירונית וכן חברת-בת של חברה כאמור;

"תמורה" - תמורה כספית או תמורה חומרית
אחרת.

פרק ב' : כללי יסוד

- ערכים כלליים¹ א1. חבר הכנסת -
(תיקון
מס' 10)
- (1) ימלא את תפקידו מתוך נאמנות לערכי היסוד של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית;
 - (2) הוא נאמן הציבור וחובתו לייצג את ציבור בוחריו באופן שישירת את כבוד האדם, קידום החברה וטובת המדינה;
 - (3) יקפיד לקיים את דיני המדינה ויפעל לקדם את עקרון שלטון החוק;
 - (4) ישמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה, יהיה מסור למילוי תפקידיו בכנסת, ינהג בדרך ההולמת את מעמדו כחבר הכנסת ויעשה לטיפול אמון הציבור בכנסת;

¹ בג"ץ 6706/14 ח"כ חנין זועבי נ' ועדת האתיקה (ניתן ביום 10.2.2015):
הנשיאה נאור: "ערכי היסוד שנקבעו בכלל א1 לכללי האתיקה מתווים אמות מידה כלליות להתנהגותם של חברי כנסת... ומבטאים את הצורך בשמירת אמון הציבור בכנסת. אני סבורה כי יש לייחס להם מעמד עצמאי, המאפשר להטיל סנקציות אתיות בגין הפרתם. הדבר נחוץ שכן מטבע הדברים, כללי אתיקה פרטניים אינם נותנים מענה לכל עניין העשוי להתעורר במישור האתי. בהיעדר כלל ספציפי המסדיר מצב מסוים, חבר הכנסת יכול למצוא מראש הנחיה בערכים הכלליים; ובדיעבד - אפשר שוועדת האתיקה תחליט כי חבר כנסת הפר את כללי האתיקה, בכך שהפר את אחד מהערכים הכלליים... בכך בא לידי ביטוי יתרונם של הסדרים נורמטיביים המעוצבים כעקרונות, המאפשרים את יישומם על נסיבות משתנות... זאת ועוד, עקרונות כלליים קיימים במערכות שונות של דין משמעת... מכל מקום, לוועדת האתיקה נתונה סמכות רחבה לדון בעניינים הנוגעים לאתיקה של חברי כנסת, לרבות בעניין שאין עליו הוראה בכללי האתיקה (כלל 24 לכללי האתיקה). מכאן, קל וחומר שהוועדה מוסמכת לדון בהפרת הערכים הכלליים, המעוגנים בכללים עצמם..."

המשנה לנשיאה רובינשטיין: "דווקא בשל החסינות העניינית הרחבה, כללי האתיקה הם המעט שניתן כדי לרסן חריגות, "שסתום שחרור הלחצים" ושמירה על מסגרת של נורמות פרלמנטריות...אכן, בכללים אלה [א1(2) ו-4] מדובר בערכי יסוד, אך... איני רואה מקום לטענה כי אין להם מעמד עצמאי; הם לטעמי נשמתם של כללי האתיקה, הם הנותנים להם את טעמם האמיתי ואת יישומם הראוי."

(5) ימלא את שליחותו בכנסת באחריות, ביושר ובהגינות, מתוך מחויבות למעמדו כמנהיג בחברה, וישאף לשמש דוגמה אישית להתנהגות ראויה;

(6) יימנע מאפשרות של ניגוד ענינים, ובכל מקרה של ניגוד בין טובת הכלל לבין ענין אישי יעדיף את טובת הכלל.

2. **כבוד הכנסת (תיקון מס' 1)**
חבר הכנסת ישמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה, ינהג בדרך ההולמת את מעמדו ואת חובותיו כחבר הכנסת, ויימנע משימוש בלתי ראוי בחסינויותו ובזכויותיו כחבר הכנסת.

3. **מילוי התפקיד**
חבר הכנסת יקדיש למילוי תפקידו כחבר הכנסת את כל הזמן הדרוש לכך, ויבכר בזמן הזה את מילוי תפקידו על פני כל עיסוק אחר.

4. **מילוי השליחות**
חבר הכנסת לא יקבל, בין במישרין ובין בעקיפין, הנאה חומרית בעד מעשה שעשה, בכנסת או מחוץ לה, בתפקידו או במעמדו כחבר הכנסת.

4.א. **מידע שגילוי אסור (תיקון מס' 12)**
חבר הכנסת לא יגלה מידע סודי שנמסר לו בתוקף מילוי תפקידו וגילוי אסור על פי כל דין.

פרק ג' : הגבלות בענינים אישיים

5. **ענין אישי**
(א) לא יהיה לחבר הכנסת במילוי תפקידו ענין אישי, ולא יהיה ניגוד ענינים בין מילוי תפקידו כחבר הכנסת לבין ענינו האישי.

(ב) חבר הכנסת לא ייזום דבר שיש לו בו ענין אישי ולא יהיה שותף ליוזמה כזו.

גילוי 6. היה לחבר הכנסת ענין אישי בדיון או בהצבעה, בכנסת או בוועדותיה, יודיע על כך, מיד, לוועדת האתיקה וכן ליושב ראש הכנסת או ליושב ראש הוועדה, לפי הענין; חבר הכנסת כאמור לא ייזום, בין במישרין ובין בעקיפין, הצעה כלשהי באותו נושא, ולא ישתתף בדיון בו, אלא לאחר שהודיע, בכנסת או בוועדה, לפי הענין, במעמד הדיון, על ענינו האישי; היה הדיון בוועדה - לא ישתתף חבר הכנסת בהצבעה על אותו נושא.

איסור ניצול ידיעות 7. חבר הכנסת לא ינצל, בין במישרין ובין בעקיפין, למען ענינו האישי או למען ענין חומרי של אדם אחר, ידיעה מוקדמת, או ידיעה סודית, או כל ידיעה אחרת, שהגיעה אליו במילוי תפקידו ושאיננה נחלת הכלל.

רכישת נכסי המדינה 8. חבר הכנסת לא ירכוש ולא יקבל נכסי המדינה, בין במישרין ובין בעקיפין, מלבד רכישה או קבלה של נכסים הנמכרים או הנמסרים בדרך אחרת לציבור, על פי עקרונות כלליים ומוגדרים מראש, ואשר לציבור אפשרות שווה לרכשם או לקבלם.

פרק ד' : הגבלות בענין לקוחות

ייצוג בפני הכנסת 9. חבר הכנסת לא ייצג לקוח, ולא יפעל למען לקוח, בכנסת או בוועדותיה.

קבלת לקוחות במשכן הכנסת 10. חבר הכנסת לא יקבל לקוח במשכן הכנסת, ולא יפעל במשכן הכנסת בענין לקוח.

סייגים בייצוג ובייעוץ 11. חבר הכנסת לא ייצג בשכר רשות ממשל, ולא ישמש יועץ בשכר לרשות ממשל.

**ייצוג בפני
רשויות ממשל
(תיקונים מס'
2 ו-3)**

12. (א) חבר הכנסת לא ייצג לקוח בפני רשות ממשל, אלא בענין הטעון רישום בפנקס המתנהל על פי דין.

(ב) חבר הכנסת המייצג לקוח בפני רשות ממשל בענין כאמור בסעיף קטן (א), ינהג לפי כללים אלה:

(1) מקום שנקבעו כללים או מבחנים להכרעת רשות הממשל בענין, לא יבקש חבר הכנסת לחרוג מהם, אלא אם כן נקבעה בהם הדרך לכך ובהתאם לאותה דרך;

(2) מקום שלא נקבעו כללים או מבחנים כאמור בפסקה (1), ימציא חבר הכנסת העתק מפנייתו ליועץ המשפטי לממשלה או לבא כוחו בד בבד עם המצאתה לרשות הממשל.

(ג) הוראת סעיף זה תחול גם על ייצוג בידי שותפו או עובדו של חבר הכנסת, אלא אם כן יחסי השותפות או העבודה, לפי הענין, נוצרו שישה חודשים או יותר לפני שהיה לחבר הכנסת; ועדת האתיקה רשאית, מטעמים מיוחדים, להתיר לחבר הכנסת לחרוג במקרה מסוים מהוראות סעיף קטן זה.

פרק ה': הגבלות בעניין עיסוק נוסף

13. חבר הכנסת רשאי לעסוק בפעילות הנושאת אופי ציבורי, ובמסגרת זו הוא אף רשאי לכהן במוסדות וגופים ציבוריים, לרבות בתפקיד ניהולי, אף אם אותם גופים מקבלים תמיכה מרשות ציבורית, בסייגים אלה:

**פעילות
ציבורית
(תיקון מס'
11)**

(1) העיסוק ייעשה בהתנדבות וחבר הכנסת לא יקבל כל תמורה בעבור מילוי תפקידו בגוף הציבורי או בקשר למילוי תפקידו האמור;

(2) במילוי תפקיד ניהולי בגוף הציבורי, חבר הכנסת לא יפנה לרשות ציבורית בבקשה לקבלת תמיכה כספית או טובת הנאה אחרת; לעניין זה, "תפקיד ניהולי" - לרבות חבר ועד, מנהל כללי, יושב ראש, מזכיר או גזבר.

13.א. (א) חבר הכנסת לא יהיה חבר במועצת המנהלים של חברה עסקית ולא ישמש בתפקיד ניהולי בחברה עסקית, אף בלא תמורה, ואף אם אינו מחזיק במניותיה של החברה.

**פעילות
עסקית
(תיקון מס'
11)**

(ב) חבר הכנסת לא יהיה חבר במועצת המנהלים של תאגיד שהוקם לפי חוק או של גוף ממשלתי.

13.ב. חבר הכנסת לא יקבל על עצמו מינוי לתפקיד, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, על ידי הממשלה, שר, סגן שר או נושא משרה בשירות המדינה, ולא ימשיך למלא תפקיד כזה לאחר שנבחר לכנסת, אלא אם כן אישרה זאת ועדת האתיקה, מטעמים מיוחדים.

**תפקיד
מטעם
גוף ממשלתי
(תיקון מס'
11)**

- חופשה בלא תשלום (תיקון מס' 11)**
- 13.g. (א) חבר הכנסת רשאי לשהות בחופשה בלא תשלום ממקום העבודה שבו עבד לפני תחילת כהונתו, ובלבד שאין הוא מקבל כל תמורה ממקום העבודה; חבר הכנסת השוהה בחופשה בלא תשלום יודיע על כך לוועדת האתיקה בסמוך לאחר תחילת כהונתו.
- (ב) אין בהוראות סעיף זה כדי להטיל חובות על מקום העבודה שבו עבד חבר הכנסת לפני תחילת כהונתו.
- תקופת מעבר לחבר כנסת חדש (תיקון מס' 11)**
- 13.d. (א) מי שנבחר כחבר הכנסת, ולא כיהן כחבר הכנסת ערב בחירתו, כאמור בסעיף 13א(ה) לחוק החסינות, יסיים בהקדם כל עיסוק קודם שהיה לו ושאסור לחבר הכנסת לעסוק בו; חבר הכנסת כאמור לא יקבל על עצמו לפעול בעניין חדש במסגרת העיסוק הקודם, אלא יפעל רק לסיום הטיפול בעניינים קיימים במסגרת אותו עיסוק.
- (ב) בתקופת המעבר הקבועה בסעיף 13א(ה) לחוק החסינות יחולו על חבר הכנסת החדש הסייגים המפורטים בסעיף 13א(ב) לחוק האמור.
- הרצאות ושליחויות (תיקון מס' 8)**
14. חבר הכנסת לא יקבל תשלום בעד הרצאות או הופעות בחוץ לארץ; בכל מקרה לא יקבל חבר הכנסת תשלום אם נסע לחוץ לארץ בשליחות ממלכתית או בשליחות מוסד ציבורי.

**נסיעות לחוץ
לארץ שאינן
במימון
הכנסת¹
(תיקון מס'
13)**

14.א. (א) חבר הכנסת רשאי להיענות להזמנה להרצות או להשתתף בכנס, באירוע או בפעילות ציבורית אחרת בחוץ לארץ שמארגן גוף ציבורי ולקבל מימון מגוף ציבורי בקשר לכך, ובלבד שקיבל אישור מראש של ועדת האתיקה; חבר הכנסת לא ירצה בכנס, באירוע או בפעילות אחרת בחוץ לארץ שמארגן גורם עסקי, לא ישתתף בהם ולא ייתן להם חסות, לרבות בדרך של פרסום; לעניין זה לא יראו מוסד אקדמי או גוף תקשורת כגורם עסקי, אף אם הוא פועל למטרות רווח.

(ב) ועדת האתיקה תדון במתן אישור לנסיעה לחוץ לארץ במימון גוף ציבורי כאמור בסעיף קטן (א) על יסוד בקשה בכתב של חבר הכנסת ובה פירוט של מטרת הנסיעה ותכנית הנסיעה, זהות הגורם המזמין והגורם המממן; חבר הכנסת יצרף לבקשתו את ההזמנה לנסיעה ומידע נוסף שתבקש הוועדה.

(ג) בדיוניה כאמור בסעיף קטן (ב) תשקול ועדת האתיקה בעיקר את החשש לניגוד עניינים או לפגיעה במעמדו או במילוי תפקידו של חבר הכנסת, ולא תאשר נסיעה במימון גורם עסקי ישראלי או זר, יחיד או תאגיד.

(ד) ועדת האתיקה תשקול לא לאשר נסיעה לחוץ לארץ במימון ארגון או גוף שפרסם בידועין קריאה פומבית להטלת חרם על מדינת ישראל, כהגדרתו בחוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, התשע"א-2011, או התחייב להשתתף בחרם כאמור; לעניין זה יראו ארגון או גוף המנוי בהודעה שתמסור הממשלה לוועדת האתיקה, באמצעות מזכיר הממשלה או גורם אחר שתסמיך הממשלה לעניין זה, כארגון או גוף שמתקיים בו האמור בסעיף קטן זה.

¹ לפני התקנתו של סעיף 14א היתה בתוקף החלטת ועדת האתיקה מיום 12.2.2002 לעניין מימון נסיעות לחוץ של חברי הכנסת, והחלטות נוספות בעניינים אלה.

(ה) חבר הכנסת הנוסע לחוץ לארץ באישור ועדת האתיקה לא יקבל כל תשלום מהגורם המזמין, מהגורם המממן או מגורם אחר עבור הרצאתו או השתתפותו באירוע או בכנס, למעט מימון הוצאות טיסה, לינה, נסיעות וארוחות, והכול רק עבור הימים שבהם מתקיימת פעילות ציבורית או בסמוך אליהם; חבר הכנסת רשאי להאריך, על חשבונו, את שהייתו בחוץ לארץ ולממן על חשבונו הוצאות נוספות.

(ו) חבר הכנסת הנוסע לחוץ לארץ באישור ועדת האתיקה לא יקבל כל טובת הנאה מחברת התעופה שהוא טס בה, ובכלל זה הטבה הניתנת בדרך של חברות במועדון או צבירת נקודות.

(ז) התלווה בן משפחה או קרוב אחר לחבר הכנסת לנסיעה לחוץ לארץ, יהיו כל הוצאותיו של האדם הנלווה, לרבות הוצאות טיסה, לינה, נסיעות וארוחות, על חשבון חבר הכנסת ולא על חשבון הכנסת, הגורם המזמין או הגורם המממן.

(ח) (1) חבר הכנסת הנוסע לחוץ לארץ באישור ועדת האתיקה רשאי לבקש כי הוועדה תתיר לו לקבל מהגורם הציבורי המזמין או המממן את נסיעתו מימון עבור הצטרפותו לנסיעה של אחד מיועציו הפרלמנטריים; בהחלטתה בעניין זה תביא ועדת האתיקה בחשבון בין היתר את משך הנסיעה, תכליתה, מורכבותה, מספר חברי הכנסת הנוסעים יחד והליווי שניתן להם.

(2) על אף האמור בפסקה (1), מימון היועץ הפרלמנטרי בידי מפלגתו של חבר הכנסת אינו טעון אישור של ועדת האתיקה לנסיעת היועץ ולא תחול ההגבלה האמורה לעניין מספר היועצים.

(3) הצטרף יועץ פרלמנטרי לנסיעת חבר הכנסת לחוץ לארץ, יחולו לגביו הוראות סעיפים קטנים (ה), (ו) ו-(ז), בשינויים המחויבים.

(ט) שר או סגן שר המבקש כי חבר הכנסת ייסע לחוץ לארץ או המבקש לצרף חבר הכנסת לנסיעתו לחוץ לארץ, יפנה מראש בבקשה מנומקת בכתב לוועדת האתיקה ויבקש את אישורה; בקשה כאמור תוגש על יסוד שיקולים ענייניים הנוגעים לנסיעה ולמטרותיה.

(י) ועדת האתיקה תפרסם באתר האינטרנט של הכנסת פרטים בדבר נסיעות חברי הכנסת לחוץ לארץ לפי סעיף זה, כפי שתמצא לנכון.

(יא) (1) סעיף זה לא יחול על נסיעות לחוץ לארץ של שרים וסגני שרים, ויחולו עליהם לעניין זה הוראות והנחיות שקבעו גורמי הממשלה המוסמכים לכך, ובכלל זה היועץ המשפטי לממשלה ומבקר המדינה.

(2) סעיף זה לא יחול על נסיעות הממומנות במלואן על ידי הכנסת או על ידי חבר הכנסת.

(יב) אין באישור ועדת האתיקה לפי סעיף זה כדי לחייב את הכנסת בתשלומים הקשורים לנסיעה לחוץ לארץ של חבר הכנסת או של יועץ פרלמנטרי, או כדי לקבוע כי מימון נסיעה לחוץ לארץ הוא הוצאה שמפלגה רשאית להוציא בהתאם לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973.

(יג) ועדת האתיקה רשאית, במקרים חריגים, לתת לחבר הכנסת אישור בכתב לנהוג בעניין מסוים בחריגה מהוראות סעיף זה, בתנאים או בלא תנאים.

פרק ו' : הצהרת הון

ההצהרה (תיקונים מס' 1, 6 ו-7) 15. (א) תוך שישים ימים מיום היבחרו לכנסת, או מיום שהיה לחבר הכנסת¹, כל אימת שחל, לדעתו, שינוי משמעותי בתוכן הצהרתו, וכן תוך שישים ימים לאחר סיום כהונתו כחבר הכנסת, יגיש חבר הכנסת ליושב ראש הכנסת, על פי טופס שקבע יושב ראש הכנסת, הצהרה שבה הפרטים הבאים:

(1) ההון, הנכסים, הזכויות, ההתחייבויות והחובות שיש לחבר הכנסת ולבני משפחתו; בהצהרה יצויין סוג הנכסים וערכם בעת רכישתם;

(2) מקורות ההכנסה של חבר הכנסת ובני משפחתו וסכומי ההכנסה מכל מקור נוסף.

(ב) חבר הכנסת אשר נבחר לתקופת כהונה רצופה נוספת, ואשר אינו חייב בהגשת הצהרת הון כאמור בסעיף קטן (א), יגיש ליושב ראש הכנסת, בתוך שישים ימים מיום היבחרו לתקופת כהונה נוספת, הצהרה שלפיה לא חל שינוי משמעותי בתוכן הצהרתו הקודמת.

¹ (1) ועדת האתיקה החליטה ביום 16.12.14 (החלטה מס' 18/19) כי מי שהחל לכהן ביום ה-101 לפני יום הבחירות לכנסת או שהחל לכהן לאחר שנוצרה עילה לעריכת בחירות (אושר חוק התפזרות הכנסת או רואים כאילו הכנסת החליטה על התפזרותה מסיבה אחרת או לא התקבל חוק התקציב עד 31 במרס) ולא נבחר לכהן בכנסת הבאה, לא יידרש להגיש הצהרת הון.
(2) בהחלטה מס' 11/18 מיום 27.10.09 נקבע כך: "ועדת האתיקה שבה וקובעת, כי מילוי החובה החוקית המוטלת על חברי הכנסת להגיש הצהרת הון, חייבת להתבצע במועד ובזמן הקבועים בכללי האתיקה. הוועדה רואה בחומרה רבה את התעלמות חברי הכנסת ממילוי החובה החוקית האמורה. דברים אלה נכונים לגבי כלל חברי הכנסת, וקל וחומר בנוגע לחברי הכנסת שלא מילאו אחר הכללים יותר מפעם אחת, ואף ננזפו בשל כך."

(ג) מי שחברותו בכנסת הושעתה לפי סעיף 42ב(א) לחוק-יסוד: הכנסת, יגיש ליושב ראש הכנסת הצהרת הון, כאמור בסעיף קטן (א), בתוך שישים ימים מיום שחזר למלא את משרתו לפי סעיף 43(ב) לחוק-יסוד: הכנסת.

15.א. על אף האמור בסעיף 15, רשאי יושב ראש הכנסת, אם סבר כי הנסיבות מצדיקות זאת, להאריך את המועד להגשת ההצהרה מפעם לפעם, לתקופה שלא תעלה על 30 ימים, ובלבד שסך כל ההארכות לא יעלה על 90 ימים.

הארכת מועד הגשת ההצהרה (תיקון מס' 5)

16. (א) יושב ראש הכנסת ישמור על סודיות הצהרות חברי הכנסת ולא יגלה כל פרט מהן, אלא בהסכמתו או על פי בקשתו של חבר הכנסת המצהיר, או על פי דרישה של בית המשפט.

פעולת יושב ראש הכנסת

(ב) יושב ראש הכנסת רשאי, אם לדעתו נסיבות הענין מצדיקות זאת, לדווח על אי קיום כללי פרק זה או על סטייה מהם בידי חבר הכנסת, לוועדת האתיקה של הכנסת ולהביא לידיעתה את ממצאיו.

(ג) ראה יושב ראש הכנסת כי קיים חשש לעבירה פלילית, יעביר את הענין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה.

פרק ז' : ועדת האתיקה

17. שיפוט (תיקון מס' 9) [בוטל]
18. הקמת ועדת אתיקה (תיקון מס' 9) [בוטל]
19. ועדת האתיקה תקבל קובלנה נגד חבר הכנסת, תדון ותכריע בה, אחר שתתן לו הזדמנות נאותה לסתור את הקובלנה, להביא את ראיותיו ולהשמיע את טענותיו, בדרכים שתקבע הוועדה.
20. החלטות הוועדה (תיקון מס' 9) [בוטל]
21. איסור פרסום הליכי אתיקה נגד חבר הכנסת ודיוני ועדת האתיקה בהם, והמסמכים, הפרוטוקולים וההחלטות בענינם, יהיו חסויים; אין לנכוח בהם אלא ברשות הוועדה, ואין לפרסמם, כולם או מקצתם, אלא ברשות בכתב מאת הוועדה ובתנאים שתקבע.
22. נוהלים ועדת האתיקה תקבע בעצמה את סדרי עבודתה, את נוהל הטיפול בקובלנות ואת נוהל דיוניה.
23. חוות דעת היה לחבר הכנסת ספק אם מעשה מסוים שלו מתיישב עם כללי האתיקה, רשאי הוא לבקש חוות דעת ועדת האתיקה; בסעיף זה, "מעשה" - לרבות מחדל.
24. תקדימי אתיקה ענין הנוגע לאתיקה של חברי הכנסת שאין עליו הוראה בכללים אלה, תחליט בו ועדת האתיקה.
25. פרשנות הסמכות לפרש את כללי האתיקה נתונה בלעדית בידי ועדת האתיקה.
26. קבצי אתיקה ועדת האתיקה רשאית לפרסם להדרכת חברי הכנסת, קבצים של כללי אתיקה שבהם ירוכזו הדינים, הכללים, ההחלטות וחוות הדעת הנוגעים לאתיקה.

פרק ח': שונות

27. הוראת מעבר על אף האמור בסעיף 15, חבר הכנסת העשירית יגיש את הצהרתו הראשונה תוך תשעים ימים מיום תחילתו של סעיף 15, וחבר הכנסת העשירית שהיה לחבר הכנסת אחרי תחילתו של סעיף 15 - תוך תשעים ימים מיום שהיה לחבר הכנסת.

28. תחילה (א) תחילתם של כללים אלה, למעט סעיפים 11, 12 (א) ו-ג, 13, 15 ו-16, ביום כ"ה בכסלו התשמ"ד (1 בדצמבר 1983).

(ב) תחילתם של סעיפים 11, 12 (א) ו-13 - ביום כ"ז באדר א' התשמ"ד (1 במארס 1984).

(ג) תחילתם של סעיפים 15 ו-16 - ביום א' בסיון התשמ"ד (1 ביוני 1984).

(ד) תחילתו של סעיף 12 (ג) - ביום תחילת כהונתה של הכנסת האחת עשרה.

איתן לבני
יושב ראש ועדת הכנסת

ט"ז בכסלו התשמ"ד
(22 בנובמבר 1983)

נוהל אתיקה לחברי הכנסת (קובלנות)¹

(לפי סעיף 22 לכללי האתיקה של חברי הכנסת)

מתפרסם בזה נוהל אתיקה לחברי הכנסת (קובלנות) שקיבלה ועדת האתיקה ביום ט"ז באדר א' התשמ"ו (25 בפברואר 1986). בהתאם לסעיף 22 לכללי האתיקה לחברי הכנסת, קובעת ועדת האתיקה לאמור:

פרק א': הליכי הטיפול בקובלנה נגד חבר הכנסת

1. **הרשות להגיש קובלנה**
כל אדם רשאי להגיש לוועדת האתיקה של הכנסת (להלן - ועדת האתיקה) קובלנה נגד חבר הכנסת בשל הפרת כלל אתיקה של חברי הכנסת או אי קיומו.
2. **תוכן קובלנה**
 - (א) קובלנה תהיה בכתב ויצוינו בה שם הקובל, תיאורו, מקום מגוריו, מענו להמצאת מסמכים ופירוט העובדות הנטענות; הקובלנה תיחתם בחתימת ידו של הקובל.
 - (ב) הראיות שעליהן סומכת הקובלנה יתוארו בה או יצורפו אליה.
3. **רישום ואישור קבלת קובלנות**
מזכירות ועדת האתיקה תרשום קובלנה שהוגשה בפנקס הקובלנות ותאשר לקובל, בכתב, את דבר קבלת הקובלנה.

¹ י"פ התש"ן, עמ' 576; התש"ס, עמ' 4326; התשס"א, עמ' 89; ק"ת התשס"ב, עמ' 822.

הערה: בשנת התשנ"ז קבעה ועדת האתיקה גם את "נוהל אתיקה לחברי הכנסת (התנהגות במליאה ובוועדות)" (י"פ התשנ"ז, עמ' 1163), שעסק בקובלנות של יו"ר הכנסת או יו"ר ועדה לפי סעיפים 70, 72 או 103 לתקנון הכנסת ועל ערעורי חברי הכנסת לפי סעיפים 71א או 103 לתקנון. סעיפים אלה הושמטו מהתקנון החדש, לאחר שהוועדה פעלה באותו אופן לגבי כל סוגי הקובלנות.

4. **ייעוץ משפטי** יושב ראש ועדת האתיקה יעביר כל קובלנה לחוות דעת היועץ המשפטי של ועדת האתיקה.

5. **אימות פרטים** יושב ראש ועדת האתיקה וכן הוועדה, רשאים לדרוש מהקובל -

(1) פרטים נוספים ;

(2) תצהיר לאימות פרטי הקובלנה.

5.A. **המצאת העתק קובלנה לנקבל (תיקון התש"ס)** יושב ראש ועדת האתיקה, לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי לוועדה, רשאי להמציא העתק מהקובלנה לחבר הכנסת הנקבל בצירוף כל המסמכים הנוגעים לענין, וליתן לו הזדמנות להשיב בכתב על הקובלנה, זמן סביר לפני מועד כינוס הוועדה לדיון בקובלנה; החליט יושב ראש הוועדה להביא את הקובלנה בפני ועדת האתיקה, ולא דחתה הוועדה את הקובלנה על הסף, תמציא הוועדה העתק הקובלנה לנקבל, ותפעל כאמור לעיל.

6. **דחיית קובלנה על הסף (תיקון התש"ס)** (א) סבר יושב ראש ועדת האתיקה, לאחר התייעצות כאמור בסעיף 5א, כי יש מקום להציע לוועדה לדחות את הקובלנה על הסף, יביא את הקובלנה לדיון בוועדת האתיקה.

(ב) ועדת האתיקה רשאית לדחות קובלנה על הסף אם לדעתה נתקיים אחד מאלה:

(1) אין לקובלנה בסיס סביר בעובדות או בראיות ;

(2) הקובלנה קנטרנית או טרדנית על פניה ;

(3) אין בבירור הקובלנה ענין לציבור.

7. **המצאת העתק קובלנה לנקבל (תיקון התש"ס)** [בוטל]

- חזר קובל מקובלנתו רשאית הוועדה להמשיך ולדון בקובלנה אם לדעתה יש לכאורה פגיעה בכללי האתיקה וענין לציבור המצדיק המשך הבירור.
- חזרה מקובלנה 8.
- עוֹתֵק מִן הַקּוֹבֵלנָה וְכֵן מִסְמָכִים נֹסְפִים שֶׁהוֹגֵשׁוּ וְהִתְקַבְּלוּ בְנוֹשֵׂא הַקּוֹבֵלנָה יִצוּרְפוּ לְפְרוֹטוֹקוֹל הַמִּתְנַהֵל בִּישִׁיבַת הוועדה שבה מתקיים הדיון בקובלנה ויהיו חלק מתיק הקובלנה.
- תיק הקובלנה 9.

פרק ב': הדיון בקובלנה

- ועדת האתיקה תדון בקובלנה תוך 30 ימים מיום הגשתה, במועד שקבע יושב ראש הוועדה; יושב ראש הוועדה רשאי לקבוע מועד מאוחר יותר לכך אם לדעתו קיימות נסיבות המצדיקות זאת.
- מועד הדיון בקובלנה 10.
- החל הדיון בקובלנה, תקיים ועדת האתיקה את הדיון בה ככל האפשר ברציפות.
- רציפות הדיון 11.
- (א) הוועדה תדון בקובלנה רק אם נכחו בדיון שלושה מחברי הוועדה לפחות.
- מנין נוכחות בדיון ובהצבעות 12.
- (ב) נבצר מחבר הוועדה להשתתף בדיון, או שאין הוא יכול להשתתף בו מאחר שהקובלנה שבה דנים מכוונת נגדו, יפנה יושב ראש הוועדה ליושב ראש הכנסת בבקשה למנות חבר אחר שיצטרף לוועדה לצורך הדיון בקובלנה.
- (ג) בכל החלטה בנוגע לקובלנה, תכריע הוועדה ברוב קולות של כל חבריה.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג), החלטה כי חבר הכנסת הפר או לא קיים את כללי האתיקה והחלטה להטיל על חבר הכנסת, אמצעי כאמור בסעיף 20 לכללי האתיקה, תתקבל רק אם התקיים אחד מאלה:

(1) ההחלטה התקבלה ברוב קולות חברי ועדת האתיקה, ובלבד שבעת ההצבעה נכחו כל חברי הוועדה;

(2) בישיבה אחת של ועדת האתיקה שבה השתתפו שלושה מחברי הוועדה בלבד ובישיבה נוספת שבה השתתפו שלושה מחברי הוועדה ובהם החבר שלא השתתף בישיבה הראשונה, הצביעו כולם בעד ההחלטה.

(3) בשלוש ישיבות של ועדת האתיקה השתתפו אותם שלושה מחברי הוועדה, ובשלושתן הצביעו כולם בעד ההחלטה, ובלבד שלפני הישיבה השלישית ניתנה לחבר הוועדה שנעדר משתי הישיבות הראשונות הודעה על תוצאות ההצבעה בהן ועל כוונה להעמיד את ההחלטה להצבעה סופית בישיבה השלישית.

הזמנת הקובל 13. (א) הוועדה רשאית, על פי הצעת חבר הוועדה או על פי בקשת הנקבל, להזמין את הקובל לדיון בקובלנה ולבקשו להשיב על שאלות בעל פה או בכתב או להציג ראיות.

(ב) קובל אשר סירב, ללא הצדקה מספקת, להופיע או למלא אחר הוראות הוועדה, רשאית הוועדה להפסיק את הדיון בקובלנתו, למחוק את הקובלנה או לדחותה.

הזמנת עובד המדינה 14. הוועדה רשאית להזמין עובד המדינה באמצעות השר הממונה עליו.

15. **המצאת הזמנה לדיון (תיקון התשס"ב)** (א) הוועדה תזמן את חבר הכנסת הנקבל להופיע לפניו ולהשמיע את תגובתו על הקובלנה; הודעה בדבר ההזמנה לדיון תימסר לחבר הכנסת, לא יאוחר משבועיים לפני מועד הישיבה.
- (ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאית הוועדה, בנסיבות מיוחדות שיירשמו, למסור לחבר הכנסת הנקבל את ההודעה בדבר ההזמנה לדיון בתוך תקופה קצרה מזו שבסעיף קטן (א), ובלבד שההודעה תימסר לא יאוחר מ-24 שעות לפני מועד הישיבה.
16. **זכות השמיעה (תיקון התשס"א)** לא תתקבל החלטה בקובלנה, אלא לאחר שניתנה לחבר הכנסת הנקבל הזדמנות נאותה להופיע בפני הוועדה ולסתור את הקובלנה וכן להמציא לוועדה את כל המסמכים הדרושים להגנתו; אולם רשאית הוועדה להכריע בדבר הקובלנה, אם הומצאה לחבר הכנסת הזמנה לדיון והוא סירב להופיע בפני הוועדה מבלי שנתן לכך צידוק סביר; כן רשאית הוועדה שלא להזמין את חבר הכנסת הנקבל, אם הגיעה למסקנה שמן הראוי לדחות את הקובלנה.
17. **סדרי דין וגביית ראיות** בכל ענין שאין לגביו הוראה מפורשת בנוהל זה תנהג ועדת האתיקה בדרך שנראית לה צודקת ויעילה.

פרק ג': החלטת הוועדה

18. **תוכן החלטה** בתום הדיון בקובלנה, תתן ועדת האתיקה את החלטתה; הוועדה תפרט בהחלטתה את ממצאיה העובדתיים ואם מצאה שחבר הכנסת הפר או לא קיים כלל אתיקה, תציין את הכלל שהופר או לא קיים וכן את האמצעי שהוטל עליו.

אברהם ורדיגר
יושב ראש ועדת האתיקה

כ"ב בחשוון התש"ן
(30 בנובמבר 1989)

החלטות ועדת האתיקה
בענייני ועדת האתיקה

החלטת ועדת האתיקה בדבר בקשת נקבל לפסול חבר ועדת אתיקה¹

ועדת האתיקה מורכבת מחברי הכנסת אשר נמנים עם סיעות שונות בכנסת, לאומים שונים - יהודים או ערבים, ולהם השקפות שונות - ימין, מרכז או שמאל, חילוניים ודתיים.

רבים המקרים בהם הקובל או מי שנגדו קובלים קרובים בהשקפתם לאחד מן הצדדים או שהם נמנים עם אותה סיעה או אותו לאום, ואם תפתח הוועדה פתח לפסילה של חבר בשל כך, אנה אנו באים?

כל עוד חבר ועדת האתיקה מודיע כי ישתדל, עד כמה שהדבר ניתן מבחינה אנושית, לדון בנושא קובלנה שלפניו לגופו של ענין - אין מקום לפסילתו של אותו חבר ועדה.

החלטת ועדת האתיקה בעניין סדרת קובלנות זהות²

בהתאם לכללי האתיקה כל אדם רשאי להגיש קובלנה נגד חבר הכנסת בשל הפרה של כללי האתיקה. ואכן, ועדת האתיקה מקבלת דרך קבע קובלנות רבות מאזרחים ומארגונים שונים, מטפלת בהן ומשיבה לכל הקובלים.

לאחרונה נתקלה הוועדה בתופעה שבה מוגשות עשרות קובלנות זהות (או דומות), שהן תוצאה של קריאות מצד גורמים שונים, בעיקר ברשתות החברתיות, לפנות לוועדה.

ועדת האתיקה לא רואה כל ערך בהגשת כמויות גדולות של קובלנות זהות, ומעבר למטרד הכרוך בקליטה ובמענה לקובלנות אלה, יש בכך אף זילות של הוועדה ושל ההליכים הנערכים במסגרתה.

לפיכך קובעת הוועדה כי במקרים שבהם מתקבלות קובלנות סדרתיות, תהיה רשאית הוועדה שלא לדון בהן, ואף לא להודיע על כך לקובלים.

¹ מיום י"ב באדר התשס"א - 7.3.2001.

² מיום כ"ט בסיון התשע"ו - 5.7.2016.

החלטת ועדת האתיקה בדבר פרסום קובלנות בתקשורת¹

הוגשה קובלנה נגד חבר הכנסת, ופרסם הקובל את פרטי הקובלנה באמצעי התקשורת, רשאית ועדת האתיקה שלא לדון בקובלנה; ועדת האתיקה תפרסם את דבר קבלת הקובלנה בסמוך להגשתה.

החלטת ועדת האתיקה בעניין פרסום ומסירה של פרוטוקולים ומסמכים אחרים של הוועדה²

סעיף 21 לכללי האתיקה לחברי הכנסת קובע כי הליכי אתיקה נגד חבר הכנסת ודיוני ועדת האתיקה בהם, והמסמכים, הפרוטוקולים וההחלטות בעניינם, יהיו חסויים. עוד נקבע כי אין לנכוח בהם אלא ברשות הוועדה, ואין לפרסמם, כולם או מקצתם אלא ברשות בכתב מאת הוועדה ובתנאים שתקבע. הוועדה מבקשת להדגיש כי היא רואה חשיבות רבה בהתבטאות חופשית של חברי הוועדה, הנסמכת על אי מסירת הפרוטוקולים ושאר החומר הרלוונטי, לגורמים שאינם קשורים לוועדה. יחד עם זאת, הוועדה מכירה בכך כי קיימים מקרים חריגים (כגון שימוש בחומר לשם הליכים משפטיים) שבהם האינטרס הציבורי מחייב את מסירת החומר הרלוונטי.

לפיכך קובעת הוועדה כללים למסירת החומר האמור, כדלקמן:

1. בקשה למסירת חומר כאמור תוגש בכתב, לוועדת האתיקה, תוך פירוט ונימוק הרלוונטיות של חשיפת החומר למבקש.
2. הבקשה תועבר לידיעת חברי הוועדה הרלוונטיים ולידיעת חברי הכנסת הרלוונטיים שלקחו חלק בדיון, על מנת לקבל את תגובתם, אם רצונם בכך.
3. הבקשה תובא לדיון במסגרת ישיבת הוועדה. הוועדה תחליט האם למסור את החומר הרלוונטי ובאילו תנאים. במידת היכולת, תעביר הוועדה, מתוך החומר הקיים, רק את החומר הרלוונטי, תוך השחרה או השמטת כל חומר אחר.
4. החלטת הוועדה על מסירת החומר ועל התנאים למסירתו תועבר בכתב למבקש המידע.
5. מזכירות הוועדה תנהל רישום מסודר ומעקב בדבר מסירת החומר האמור.

¹ מיום כ"ד בסיון התשס"ו - 20.6.2006.

² מיום כ"א בסיון התשס"ח - 24.6.2008 (החלטה מס' 30/17).

**סמכות ועדת האתיקה לדון בקובלנות ולהטיל סנקציות
על חבר כנסת בשל עברו או בשל אירועים שאירעו
טרם היבחרו לכנסת**

החלטת ועדת האתיקה מס' 3/20 מיום 21.7.2015:

ביום 21.7.2015 מסר היועץ המשפטי לכנסת חוות דעת מנומקת, המצורפת בזה, שלפיה אין לוועדה סמכות להידרש לקובלנות שעניינן עברו ומעשיו של חבר כנסת טרם היבחרו לכנסת.
לאור זאת החליטה ועדת האתיקה שלא לדון בקובלנות נגד חבר הכנסת.

**החלק העקרוני ממכתב היועץ המשפטי לכנסת לוועדת האתיקה
מיום 21.7.2015 (בקשר לקובלנות שהוגשו נגד ח"כ בשל טענות על
התנהגות טרם בחירתו):**

מאחר שהוגשו לוועדת האתיקה קובלנות שאינן עוסקות בהתנהגותו של ח"כ לאחר בחירתו לכנסת, אלא עוסקות בעברו, ניצבת בפני הוועדה שאלה עקרונית ומקדמית: האם ועדת האתיקה מוסמכת לדון בקובלנות ולהטיל סנקציות על חבר כנסת בשל עברו או בשל אירועים שאירעו טרם היבחרו לכנסת. עמדתי היא כי אין לוועדת האתיקה סמכות להידרש לקובלנות שעניינן עברו ומעשיו של חבר כנסת טרם היבחרו לכנסת, וזאת מן הטעמים הבאים:

- א. עיון בסעיפי החוק העוסקים בהקמת ועדת האתיקה וסמכויותיה וכן בכללי האתיקה עצמם, מלמדים בצורה ברורה כי ועדת האתיקה נועדה לעסוק בהתנהגותם של חברי כנסת מכהנים, וכי לא היתה כל כוונה להעניק לוועדה סמכות לדון בעברו של חבר כנסת.
- ב. אף מבחינת הגיונם ותכליתם, כללי האתיקה של חברי הכנסת נועדו להכווין את התנהגותם של חברי הכנסת המכהנים ולחייבם למשטר התנהגותי מסוים הנובע ממעמדם. מושכלות ראשונים הם כי לא ניתן להחיל, בדיעבד, נורמות וכללים החלים על בעל תפקיד מסוים, על מעשים שעשה לפני שנכנס לאותו תפקיד בשעה שהיה אזרח מן השורה ונורמות אלה כלל לא חייבו אותו.

ג. בנוסף, אני סבור כי קבלת עמדה לפיה ועדת האתיקה מוסמכת לדון בעברם של חברי הכנסת ובהשלכות של עבר זה על כבודה של הכנסת ומעמדה, טומנת בחובה הרחבה מסוכנת ובלתי סבירה של כוחה וסמכותה של ועדת האתיקה. אימוץ עמדה מרחיבה עלול להסיט את ועדת האתיקה מתפקידה לבחון את התנהגותם של חברי הכנסת בהווה, ולהפכה לכתובת לבירור עברם של חברי הכנסת ובחינת "התאמתם" לשמש בתפקידם. ואכן, עד היום הוועדה נמנעה מלדון בקובלות שיסודן במעשים שיוחסו לחברי הכנסת טרם בחירתם לכנסת.

בהקשר זה יצוין כי אף הכלים העומדים לרשותה של ועדת האתיקה לבירור נושאים עובדתיים מוגבלים מאוד, וממילא קושי זה רק מתגבר כאשר מבקשים לבחון אירועים מהעבר, קודם להיבחרו של חבר הכנסת לתפקידו.

ד. עוד יצוין כי כאשר ביקש המחוקק להטיל סנקציות על חבר כנסת בשל עברו, למשל על-ידי הגבלת יכולתו לשמש בתפקידים מסוימים בכנסת, כגון תפקיד יושב ראש הכנסת, סגן ליושב ראש, נציג הכנסת בוועדה לבחירת נושאי משרה שיפוטית או יושב ראש ועדה, הוא קבע זאת מפורשות והעמיד רף גבוה יותר שאינו מסתפק בהתנהגויות שיש בהן הפרה של כללי האתיקה. כך נקבע בחוק ובתקנון כי הגשת כתב אישום פלילי כנגד חבר כנסת או הרשעתו בפלילים אם טרם חלפו עשר שנים מההרשעה רק הם יכולים להוות עילה להגבלת מועמדותו לתפקידים כאמור. במקרים אלה, אף נקבעו הליכים מיוחדים לשם הטלת מגבלות שכאלה (ראו למשל סעיף 20 לחוק-יסוד: הכנסת וסעיפים 3, 63 ו-107 לתקנון).

סוף דבר, ומבלי לקבוע ממצאים כלשהם בעניינו של חה"כ, אין חולק כי הפרסומים אודות המעשים המיוחסים לו פוגעים בכבודה של הכנסת ובמעמדה בעיני הציבור. ואולם, הפגיעה כשלעצמה לא יכולה ליצור סמכות יש מאין לוועדת האתיקה לברר את העניין, ובוודאי שאינה יכולה לאפשר הטלת סנקציות על חבר כנסת בגין מעשי עבר מבלי שעוגנה מפורשות הסמכות לעשות כן. על כן, עמדתי היא כי אין לוועדת האתיקה סמכות לדון בקובלות נגד חה"כ שעניינן בטענות הנוגעות לעברו.

**החלטות ועדת האתיקה
בעניינים פרלמנטריים ובעניינים
הנוגעים לפעילותו הפרלמנטרית של חבר
הכנסת במשכן הכנסת**

החלטה של ועדת האתיקה בענין היעדרות חברי הכנסת משיבות הכנסת¹

הוועדה קובעת שאכן יש מקום, מידי פעם, להיעדרות חברי הכנסת בשל פעילויות מחוץ לכנסת ולגבי מי שמכהן בתפקידים בממשלה - בשל פעילות במסגרת אותם התפקידים. ואולם, לשם כך ניתנה לחברי הכנסת האפשרות של היעדרות עד שליש מימי הישיבות, לסגני שרים שתי חמישיות מימי הישיבות ולשרים מחצית מימי הישיבות, וזאת מבלי שיהא עליהם לתת הצדק סביר לכך, ולא מעבר לזה. פעילות ציבורית מחוץ לכנסת בארץ ובחוץ לארץ ופעילות (לגבי מי שמכהן בתפקידים בממשלה) במסגרת הממשלה אל לה לחרוג מהנורמה הקבועה בחוק לחברי הכנסת, לסגני שרים ולשרים.

סעיף 3 לכללי האתיקה לחברי הכנסת קובע כי חבר הכנסת יקדיש למילוי תפקידו כחבר הכנסת את כל הזמן הדרוש לכך, ויבכר בזמן הזה את מילוי תפקידו על פני כל עיסוק אחר. הוועדה מבקשת להדגיש, כי על חברי הכנסת מוטלת אמנם החובה להיות נוכחים בשני שליש מימי הישיבות בכנס, ואולם קיומה של חובה זו אינו גורע מהחשיבות שבנוכחותם של חברי הכנסת במספר רב ככל הניתן של הישיבות בכנס. לפיכך, על חבר הכנסת החורג מהמספר המינימאלי של הישיבות בהתאם לחוק, ליתן הסבר בפני ועדת האתיקה לא רק לגבי חריגה האמורה אלא לגבי כלל ימי היעדרותו משיבות הכנס.

החלטה של ועדת האתיקה בענין היעדרות חברי הכנסת משיבות הכנסת²

חוק החסינות, המעגן את סוגיית היעדרותם של חברי הכנסת משיבות הכנסת, יוצא מהנחה כי חברי הכנסת נדרשים להיעדר מפעם לפעם ממשכן הכנסת, ולשם כך קובע כי ועדת האתיקה תדון רק בהיעדרות של שליש ויותר מימי הישיבות לעניין חברי הכנסת, שתי חמישיות ויותר לעניין סגני השרים, ומחצית ויותר לעניין השרים.

התקופה האמורה נכונה לגבי ימי הישיבות בכנס שלם, ומאפשרת לחברי הכנסת לתכנן את ימי ההיעדרות והנוכחות כך שבמהלך הכנס לא תהיה חריגה מדרישות החוק.

¹ מיום כ"ט בתשרי התשס"ט - 28.10.2008 (החלטה מס' 38/17).

² מיום כ"ו בסיון התשע"א - 28.6.2011 (החלטה מס' 51/18); זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בהיעדרות במושב מסוים).

הוועדה מבקשת להדגיש, כפי שציינה במספר החלטות בעבר, כי היעדרות חברי הכנסת לצורך פעילות פוליטית וציבורית, בארץ ובחו"ל, לרבות נסיעות מטעם המדינה או הכנסת, לא תיחשב כהצדק סביר להיעדרות. לשם כך על חברי הכנסת להשתדל כי פעילויות מסוג זה יתבצעו בימי הפגרה ובימים שבהם לא מתקיימות ישיבות של הכנסת, ואם בכל זאת הם נאלצים להיעדר לצרכים אלה עליהם להקפיד על נוכחות בכנסת בשאר ימי הכנס, כדי לא לעבור את המכסה הקבועה בחוק.

הדברים נכונים אף לעניין היעדרות בשל מחלה שגרתית או אירועים משפחתיים - לחברי הכנסת אין ימי מחלה או חופשה כלעובדים רגילים, ואף לצרכים אלה נועדה מכסת ההיעדרות הקבועה בחוק. לפיכך, הצדקת החריגה ממכסת ההיעדרות בנסיעות לחו"ל מטעם הכנסת או במחלה שגרתית, אירוע משפחתי וכד' לא תתקבל כהצדק סביר, וחבר הכנסת שיקש להכיר בימי היעדרות מעבר למכסה כהצדק סביר יתבקש ליתן הסבר לכל ימי ההיעדרות.

בנוסף, מבקשת הוועדה להזכיר כי סעיף 3 לכללי האתיקה לחברי הכנסת קובע כי חבר הכנסת יקדיש למילוי תפקידו כחבר הכנסת את כל הזמן הדרוש לכך, ויבכר בזמן הזה את מילוי תפקידו על פני כל עיסוק אחר.

בהקשר זה מבקשת הוועדה להדגיש כי על חברי הכנסת מוטלת אמנם החובה להיות נוכחים בשני שליש מימי הישיבות בכנס, ואולם קיומה של חובה זו אינו גורע מהחשיבות שבנוכחותם של חברי הכנסת במספר רב ככל הניתן של הישיבות בכנס.

היעדרות חברי הכנסת מעבר למכסה הקבועה בחוק החסינות יוצרת מצג של זלזול הנבחרים הן כלפי הציבור והן כלפי הכנסת. התנהגות כזו עלולה לפגוע במעמד הכנסת ובאמון הציבור כלפיה.

החלטה של ועדת האתיקה בענין היעדרות משיבות הכנסת של שרים וסגני שרים שאינם חברי הכנסת¹

לפי סעיף 15 לחוק החסינות, הוראות החוק חלות גם על שרים וסגני שרים שאינם חברי כנסת. ואולם, הוועדה סבורה כי לעניין מכסת היעדרות, אין לגזור גזירה שווה בין השרים וסגני השרים המכהנים כחברי הכנסת ונדרשים להצביע ולהשתתף כדבר שבשגרה בדיונים האישיים והסיעתיים במליאה, לבין השרים וסגני השרים שאינם חברי כנסת ואינם יכולים להצביע ולדבר בדיונים שכאלה.

זאת ועוד, חלק מן ההצדקה לחקיקתו של החוק הנורבגי היתה שהשרים יוכלו לפנות את עיקר זמנם לתפקידים המיניסטרילי.

לפיכך, סבורה הוועדה כי לעניין שרים וסגני שרים שאינם חברי כנסת יש לקבוע מכסת היעדרות נפרדת, והם יהיו נתונים לשיפוטה של ועדת האתיקה אם נעדרו שלושה רבעים או יותר מימי ישיבות מליאת הכנסת בכנס מסוים (לעומת מחצית או יותר לשרים שהם חברי כנסת ושתי-חמישיות או יותר לסגני שרים שהם חברי כנסת).

החלטה של ועדת האתיקה בענין הכרה במנוחה אחרי לידה כהצדק סביר להיעדרות²

1. לבקשת שדולת הנשים בישראל דנה ועדת האתיקה בשאלת היעדרותה של חברת הכנסת לאחר לידה. הוועדה קבעה כי היעדרות של חברת הכנסת משיבות הכנסת בתקופה הסמוכה ללידה הינה בגדר הצדק סביר, לעניין סעיף 13ד(א)(2) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (להלן - חוק החסינות), כפי שיפורט להלן.

¹ מיום י"ט בסיון התשע"ז - 13.6.2017 (החלטה מס' 33/20; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בהיעדרות במושב מסוים). החלטה זו תחול מהכנס שתחילתו אחרי פרסומה (קרי, כנס החורף של המושב הרביעי של הכנסת ה-20).

² מיום ג' בסיוון התשס"ט - 26.5.2009 (החלטה מס' 1/18).

2. סעיף 6 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, מעגן את זכותה של עובדת לחופשת לידה למשך 14 שבועות. על פי המצב המשפטי הקיים, חברת הכנסת אינה מוגדרת כעובדת לעניין זה, ועל כן היא אינה יוצאת לחופשת לידה, במשמעות הקבועה בחוק. יצוין, כי שינוי החוק בעניין זה עלול בעקיפין גם לפגוע בזכויותיה של חברת הכנסת, שכן אם ייקבע בחוק כי חברת הכנסת יוצאת לחופשת לידה, תימנע ממנה זכותה לפעול בכנסת במשך תקופה זו. אף סוגיית כהונת הכנסת בהרכב חסר, או לחלופין סוגיית החלפת חברת הכנסת לתקופת חופשת הלידה בחבר הכנסת הבא ברשימה, מעלות שאלות כבדות משקל.
3. יחד עם זאת, מובן כי הזכות המוקנית לכל עובדת, אשר נועדה לאפשר לה מנוחה מהלידה ולטפח את הקשר בין ההורה ליילוד, ראוי שתוקנה גם לחברות הכנסת. יתרה מזאת, חזרתה של חברת הכנסת לעבודה מיד לאחר הלידה, עלולה להעביר מסר בעייתי לציבור הנשים, ואולי אף לציבור המעסיקים, לפיו ניתן לוותר על חופשת הלידה.
4. לפיכך קובעת הוועדה כי היעדרותה של חברת הכנסת לתקופת חופשת הלידה הקבועה בחוק, הינה נכונה וראויה, ומובן שיש לראות בה הצדק סביר, לעניין סעיף 13ד(א)(2) לחוק החסינות.
5. חברת כנסת אשר בחרה מרצונה להופיע לישיבות הכנסת בתוך התקופה האמורה - היעדרותה ממספר מקביל של ימי ישיבות עם תום התקופה, תחשב אף היא להצדק סביר כאמור.
6. מובן כי תקופות אלו לא יכללו בחשבון מכסת ימי ההיעדרות הקבועה בחוק, שחבר הכנסת לא צריך לספק הצדק סביר להיעדרותו מהם.
7. ועדת האתיקה קוראת לראשי הסיעות לכבד באופן מלא את מנוחתה של חברת הכנסת לאחר לידה, ולהמנע מהתערבות בהחלטת חברת הכנסת באשר לדרך האיזון הראויה בין זכויותיה כיוולדת לבין זכויותיה כנבחרת ציבור.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין התבטאויות¹

לצד ההחלטה בעניין הספציפי כמפורט לעיל, מבקשת הוועדה, על דעת כל חברה, לפנות לחברי הכנסת ולבקש מהם שלא להשתמש כלפי עמיתיהם בביטויים כדוגמת "רוצח", "מחבל", "נאצי".

האשמות אישיות מסוג זה אינן לגיטימיות, ושימוש בהן יהווה הפרה של כללי האתיקה ואף עלול להוביל להטלת סנקציות משמעותיות כנגד מי שיעשה בהן שימוש.

מכתב של ועדת האתיקה לחברי הכנסת בעניין התבטאויות²

נוכח הדרדרות השיח במליאת הכנסת בשבועות האחרונים, הצורמת לרבים מאיתנו, והפניות הרבות המגיעות לוועדת האתיקה מהן ניתן ללמוד על הפגיעה החמורה הנגרמת למעמד הכנסת בעיני הציבור, רואה עצמה ועדת האתיקה מחויבת לנסות ולמגר תופעה זו בכלים העומדים לרשותה.

בעוד שהוועדה תמשיך להגן על זכותם של חברי הכנסת לחופש ביטוי פוליטי ואידיאולוגי רחב ככל הניתן, היא לא תהיה סובלנית להתבטאויות שיש בהן כדי ניבול פה, השמצה, הכפשה וביזוי של יחידים וציבורים.

בהתאם לכך, ובבחינת אין עונשין אלא אם כן מזהירין, מביאה ועדת האתיקה לידיעת חברי הכנסת כי מכאן ואילך היא תחמיר בסנקציות שתטיל, עד כדי הרחקה משיבות הכנסת, אם תסבור כי מדובר בהתבטאויות המביאות לזילות של הדיון, לפגיעה אישית בחברי הכנסת ולפגיעה חמורה בכבודה של הכנסת.

אנו מקווים כי מכתבנו זה ישמש כתמרור אזהרה וימנע את הצורך בהפעלת סמכויות ועדת האתיקה כאמור.

¹ מיום י"א באדר ב' התשע"ו - 21.3.2016 (החלטה מס' 15/20; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנות נגד ח"כ מסוים).

² מיום ד' באב התשע"ה - 20.7.2015 (החלטה מס' 2/20).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין התבטאויות חברי הכנסת¹

מרבית הקובלנות המוגשות לוועדת האתיקה עניינן התבטאויות של חברי הכנסת. חלק מהקובלנות מוגשות על ידי חברי הכנסת כנגד עמיתיהם, אולם רובן מוגשות בידי אזרחים, החשים שאופן ההתבטאות של חברי הכנסת פוגע בכנסת, בכבודה ובמעמדה הציבורי.

ועדת האתיקה החליטה להמשיך בעמדה העקבית שנקטו ועדות האתיקה בכנסות הקודמות, שלפיה יש להימנע ככל הניתן מהגבלת חופש הביטוי הפוליטי והאידיאולוגי של חברי הכנסת, גם כאשר הדברים שהם אומרים חריפים ומקוממים. הזכות לחופש ביטוי מהווה כלי עבודה ראשון במעלה עבור חברי הכנסת, בתוך משכן הכנסת ומחוצה לו, ועיקר חשיבותה של זכות זו במתן הגנה לדברים שאינם פופולריים ושאינם יכולים לצרום לאוזניים רבות.

אך אם בכל הנוגע להתבטאויות פוליטיות עמדת הוועדה היא כי ככלל יש לדחותן על הסף אף אם מדובר בהתבטאויות קיצוניות ומקוממות, הרי שביחס להתבטאויות שיש בהן כדי ניבול פה, השמצה, הכפשה וביזוי של יחידים וציבורים, עמדת הוועדה שונה בתכלית. הוועדה סבורה כי התבטאויות כאלה פוגעות פגיעה של ממש במעמדה של הכנסת ובכבודה, ומדרדרות את השיח הציבורי בישראל, וכי ראוי לטפל בהתבטאויות אלה בכלים העומדים לרשות ועדת האתיקה, וזאת על מנת לשרשם.

לפיכך, ובבחינת אין עונשין אלא אם כן מזהירין, ועדת האתיקה מוצאת לנכון להביא לידיעת חברי הכנסת כי תעמוד מכאן ואילך על עקרונות אלה ובמקרים של התבטאויות מהסוג המפורט לעיל, תטיל סנקציות כפי שתמצא לנכון ובהתאם לסמכויותיה לפי החוק.

¹ מיום כ"ד בתמוז התשע"ג - 2.7.2013 (החלטה מס' 2/19).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין התבטאויות הכוללות דימויים מעולם התוכן של השואה¹

ועדת האתיקה נדרשה, מאז תחילתה של הכנסת הנוכחית לעסוק בקובלנות רבות העוסקות בהתבטאויות חריפות ומקוממות של חברי הכנסת. התבטאויות אלה נעשו במליאת הכנסת ובוועדות, כמו גם בראיונות לתקשורת. הקובלנות בעניינים אלה הוגשו הן על ידי חברי הכנסת כנגד חבריהם, והן על ידי אנשים מקרב הציבור. עד כה נקטה הוועדה בגישה שלפיה יש לנהוג בריסון רב בהפעלת סמכויותיה כאשר מדובר בהתבטאויות, המהוות כלי עבודה ראשון במעלה של חברי הכנסת, ונוכח חופש הביטוי הרחב המוקנה לחברי הכנסת. עם זאת, לאחרונה חלה הידרדרות ברמת ההתבטאויות, לרבות שימוש בביטויים ודימויים מעולם התוכן של השואה. אין לוועדה ספק כי שימוש בביטויים כאלה על ידי חברי הכנסת פוגע פגיעה של ממש בכבודה ובמעמדה של הכנסת ובאמון שהציבור רוחש לכנסת ולחבריה. לפיכך, החליטה הוועדה לפנות לחברי הכנסת ולבקשם להימנע לחלוטין משימוש בביטויים פוגעניים הכוללים דימויים מעולם התוכן של השואה. מכאן ואילך, במקרה שבו תובא בפני הוועדה קובלנה נגד חבר הכנסת העוסקת בהתבטאויות מהסוג האמור, לא תנקוט עוד הוועדה בריסון שבו נקטה עד כה.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין התבטאויות של חברי כנסת נגד אישים וארגונים²

כפי שכתבה הוועדה בעבר, חופש הביטוי הוא אחד מכלי העבודה העיקריים של חברי הכנסת, ומסיבה זו נוהגת ועדת האתיקה שלא להפעיל את סמכויותיה כלפי חברי הכנסת בקשר להתבטאויותיהם. מאותה סיבה פורשה החסינות המהותית, המונעת ניהול הליך משפטי פלילי או אזרחי נגד חברי הכנסת, ככזו החלה באופן רחב מאד על התבטאויות, בכנסת או מחוצה לה. ואולם, יש לזכור כי החסינות, כמו גם ההגנה שמעניקה ועדת האתיקה, נועדו לאפשר לחברי הכנסת לבטא בפומבי וללא חשש את עמדותיהם ואת עמדת ציבור בוחריהם, לרבות כאשר תוך כדי ראיון או נאום יש גלישה לעבר אמירות קשות.

¹ מיום א' באב התשע"א - 1.8.2011 (החלטה מס' 56/18).

² מיום י"ח בטבת תשע"ג - 31.12.2012 (החלטה מס' 83/18); זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנות נגד ח"כים מסוימים).

הגנה זו לא נועדה להפוך את זירת השיח הציבורי לזירת הכפשות נטולת כללים, שבה ניתן להשמיץ ולפגוע באנשים ובגופים שונים ללא הבחנה. הדברים נכונים במיוחד כאשר מדובר באמירות קיצוניות ובלתי מבוססות הנוגעות לאנשים או לארגונים שאינם שותפים לאותו שיח ואין להם אפשרות להגיב לדברים. על כן שבה הוועדה ומזכירה לחברי הכנסת את הכלל "חכמים היוהרו בדבריהם".

החלטה של ועדת האתיקה בענין השתתפות של חברי הכנסת בהפגנה¹

ועדת האתיקה רואה לנכון להבהיר, כי השתתפותם של חברי הכנסת בהפגנות כלולה בחופש הביטוי והינה אחת מהזכויות הבסיסיות של חברי הכנסת, ככל אזרח אחר, כל עוד לא נעברה במסגרת ההפגנה עבירה אחרת.

החלטה של ועדת האתיקה בענין מפגשים של חברי כנסת עם גורמים בעלי עניין בסוגיות הנדונות בכנסת²

ועדת האתיקה מבקשת לציין כי חברי הכנסת נוהגים להיפגש במסגרת מלוי תפקידם עם גורמים שונים, ציבוריים, פרטיים, עסקיים ואחרים, שיש להם עניין בסוגיות הנדונות בכנסת ובוועדותיה. בפגישות כאלה אין כל פסול מן ההיבט של כללי האתיקה, וחבר הכנסת חופשי לחלוטין לקבוע את סדר יומו על פי ראות עיניו ולהיפגש עם כל מי שהוא רואה לנכון. מעבר למפגש, שהוא כאמור מותר, גם צידוד של חבר הכנסת בעמדה מסוימת, בין אם עמדה זו מעוררת מחלוקת ובין אם לאו - אין בו לכשעצמו כדי להעיד על ניגוד עניינים.

¹ מיום י' בסיוון התשס"ט - 2.6.2009. (החלטה מס' 4/18).

² מיום כ' בטבת התשע"א - 27.12.2010. (החלטה מס' 45/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין הסתייעות בעוזרים פרלמנטריים לקידום עניינים אישיים¹

הכנסת מממנת עבור חברי הכנסת את עבודתם של עוזריהם הפרלמנטריים, כדי שיסייעו להם בפעילותם הפרלמנטרית והציבורית. לאור העובדה שחברי הכנסת הם המעסיקים של העוזרים, וכדי להבהיר את מערכת יחסי העבודה ולמנוע שימוש לרעה במשאב זה, קובע סעיף 40ד להחלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001, כי "העוזר הפרלמנטרי יסייע לחבר הכנסת במילוי תפקידו בלבד, ולא יועסק על ידו לצרכים אחרים".

בהתחשב בכך שתפקידו של חבר הכנסת עצמו אינו מוגדר, ואינו מוגבל בזמן או במקום, יתכנו מקרי גבול שבהם לא ברור האם פעילות מסוימת של חבר הכנסת נעשית במישור הציבורי או הפרטי. ואולם, אין זה המקרה שבפנינו...

הסתייעות בעוזר פרלמנטרי לצורך עניין אישי מפרה גם את הוראות סעיף 2 לכללי האתיקה.

הוועדה מבקשת להפנות את תשומת לבם של כל חברי הכנסת להוראות האמורות, ולהזכיר כי בשום אופן אין להסתייע בעוזרים הפרלמנטריים לצורך קידום ענייניהם הפרטיים.

החלטת ועדת האתיקה בעניין העסקת יועץ פרלמנטרי המבקש לעסוק בעיסוק נוסף²

ועדת האתיקה מבקשת להפנות את תשומת לבם של כל חברי הכנסת לכך שאמנם חשבות הכנסת מטפלת ברוב העניינים המינהליים הקשורים להעסקת היועצים הפרלמנטריים, ואולם כמעסיקים של היועצים על חברי הכנסת להיות מודעים להחלטות ועדת הכנסת בעניינם ולהוראות הסכם ההעסקה של היועצים, ולפעול בהתאם.

¹ מיום י"ח בטבת התשע"ג - 31.12.2012 (החלטה מס' 88/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

² מיום כ"ז בטבת התשע"ז - 25.1.2017 (החלטה מס' 29/20; זהו החלק העקרוני מתוך החלטה שעסקה במקרה פרטני).

הדברים נכונים הן לגבי זכויות שונות המוענקות ליועצים הפרלמנטריים בהתאם לחוק ולהחלטות ועדת הכנסת, והן לגבי מגבלות החלות על העסקת היועצים.

הדברים מקבלים משנה תוקף משמדובר בהוראה, החדשה יחסית, המחייבת יועצים פרלמנטריים בקבלת אישורו של היועץ המשפטי לכנסת לעיסוק נוסף. הוראה זו נועדה להבטיח כי היועצים הפרלמנטריים ואף חברי הכנסת עצמם לא יפעלו בניגוד עניינים או במראית עין של ניגוד עניינים. ועדת האתיקה רואה חשיבות רבה בהקפדה על הוראה זו וקוראת לחברי הכנסת לוודא כי יועציהם קיבלו היתר לעיסוק נוסף כנדרש.

החלטה של ועדת האתיקה בענין התנהגות חברי הכנסת בכל הנוגע למתמחים בלשכותיהם¹

ועדת האתיקה מבקשת להבהיר את כללי ההתנהגות הנדרשים בקשר שבין חברי הכנסת ובין המתמחים המוצבים בלשכותיהם. יצוין כי הכללים שיפורטו להלן נוגעים אך ורק למתמחים המגיעים דרך הכנסת בנוהל התקשרות ממוסד, ובטיפול, מיון, ליווי והשמה של מרכז המחקר והמידע של הכנסת. לסטודנטים אלה העבודה בכנסת נחשבת התמחות והיא ניתנת כנגד מלגה שהם מקבלים מקרנות חיצוניות.

יודגש כי כללים אלה אינם רלבנטיים לכל התקשרות וולונטרית אחרת כגון התנדבות של אזרחים מטעמים ערכיים ופוליטיים בפעילותו של חבר הכנסת ועל פי שיקול דעתו.

כללים אלה יחולו ככל שימשך ההסדר הקיים בין הכנסת ובין הקרנות השונות, שעה שהכנסת היא זו המבצעת את ההתקשרות וקובעת סייגים ומגבלות להתקשרות זאת, תוך חתימה על הסכם עם הגופים הרלבנטיים.

להלן הכללים אשר עליהם החליטה ועדת האתיקה :

1. ועדת האתיקה קובעת כי חבר הכנסת רשאי להיעזר במתמחים במשרדו, ובלבד שההתקשרות הוסדרה באמצעות הכנסת.

¹ מיום כ"ו בתשרי התש"ע - 14.10.2009 (החלטה מס' 8/18).

2. לדעת הוועדה, נוהל העסקת המתמחים מקרב בין סטודנטים ובין עבודת הכנסת, מאפשר לסטודנטים להכיר את עבודת הכנסת ולהזדהות עמה, משמש כלי לימודי חשוב בידי המתמחים, מאפשר לסטודנטים מעוטי אמצעים מן הפריפריה היכרות מעמיקה עם הכנסת, ומהווה סיוע ראוי לעבודה הפרלמנטרית של חברי הכנסת. לדעת ועדת האתיקה, אין בהעסקת מתמחים בהתאם לנוהל ההעסקה שקבעה הכנסת ובהתאם לכללים אלה, משום קבלת מתנה או הנאה חומרית אסורה.
3. העסקת המתמחים תתבצע באופן מסודר ובתווכה של הכנסת באמצעות מרכז המחקר והמידע של הכנסת, כפי שהדבר מתבצע כיום. זאת על מנת ליצור קיר חוסם בין חבר הכנסת ובין הקרן המממנת את התמחות הסטודנט. המתמחים יבחרו ויוצבו בלשכות חברי הכנסת עפ"י שיקול דעתו של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אך תיתכן התחשבות ברצונם של הסטודנט ו/או חבר הכנסת אם אין הדבר יוצר הפליה כלפי חברי כנסת אחרים.
4. חבר הכנסת יעסיק את המתמחה אך ורק בתחומי הפעילות הפרלמנטריים, כגון פניות ציבור וסיוע בחקיקה ובמחקר.
5. אסורה העסקת המתמחה בתחומים הנוגעים לפעילות המפלגתית של חבר הכנסת כגון התלוות לאירועים מפלגתיים או סיוע בפריימריס. יודגש כי אסורה הטלת משימות בעלות אופי כזה הן בתוך משכן הכנסת והן מחוצה לו.
6. הסייגים המוטלים על המתמחים נקבעים אמנם בחוזה הנחתם בין הקרנות ובין הכנסת ואולם על חברי הכנסת להיות ערים למקרים חריגים כגון פעילות של מתמחה למען קידום ענין מסחרי או עסקי.
7. אל המתמחה יוצמד עוזר פרלמנטרי במשרדו של חבר הכנסת אשר ינחה אותו וילווה אותו בעבודתו.
8. חבר הכנסת לא יציג את המתמחה ולא יאפשר לו להציג את עצמו בתארים אחרים, כגון עוזר פרלמנטרי, יועץ, מזכיר וכו'.
9. משהובהר למתמחים כי לא מתקיימים יחסי עבודה בינם לבין הכנסת ו/או בינם לבין חברי הכנסת שבלשכתם הם פועלים, חובה על חברי הכנסת לדאוג לכך שהמתמחים יפעלו אך ורק במסגרת השעות אשר בניגן הוענקה להן מלגה.

החלטת הוועדה תונח על שולחן הכנסת.

החלטת ועדת האתיקה בדבר שימוש בנייר מכתבים של הכנסת¹

1. חבר הכנסת לא ישתמש בנייר מכתבים הנושא כותרת "הכנסת" או כותרת ועדה מוועדות הכנסת, למכתביו האישיים.
2. חבר הכנסת, גם אם הוא יושב ראש ועדה, לא ישתמש בנייר מכתבים הנושא כותרת "יושב ראש ועדת..." או "ועדת..." למכתביו האישיים, בנסיבות שאינן הולמות שימוש כזה.
3. חבר הכנסת, רשאי להשתמש בנייר מכתבים הנושא כותרת "חבר הכנסת", למעט מכתבים בעניינים הקשורים בעסקו או במקצועו (איסור שנקבע בסעיף 14 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 ואשר הפרתו כרוכה בעונש מאסר עד שנתיים).
4. חבר הכנסת לא יבקש מעובד הכנסת לחתום בשמו על מכתביו האישיים.
בהחלטה זו, "מכתב אישי" - כל מכתב שאיננו בקשר למילוי תפקידו של חבר הכנסת כיושב ראש ועדה, יושב ראש ועדת משנה או בקשר לתפקיד שהוא ממלא מטעם הכנסת או ועדה מוועדותיה.
5. חבר הכנסת או סיעה מסיעות הכנסת לא ישלחו דבר דואר אישי או דברי דואר של הסיעה במעטפות הנושאות כתובת "מדינת ישראל - דואר רשמי"².

¹ מיום י"ט באייר התשמ"ו - 28.5.1986, בהתאם להוראות סעיף 24 של כללי האתיקה לחברי הכנסת. סעיפים 2 ו-3 הוחלפו ביום כ"ג בחשון התשמ"ז - 25.11.1986.

² החלטת ועדת הכנסת מיום י' בסיון התשמ"ו - 17.6.1986.

החלטת ועדת האתיקה בענין שימוש בסמל הכנסת¹

1. בעקבות קובלנה שהוגשה לוועדת האתיקה, בעניין פרסום מודעה בעיתון מטעם קבוצת חברי הכנסת, ראתה לנכון ועדת האתיקה להבהיר את הנושא ולפרסם החלטה עקרונית כלהלן.
2. המודעה נשוא הקובלנה, הינה מכתב גלוי לראש הממשלה, עליו חתומים עשרים ושבעה חברי הכנסת. בראש המודעה התנוסס סמל המדינה, עם כיתוב מתחתיו - "הכנסת" כדלקמן :

הכנסת

3. שני חברי הכנסת מקרב החתומים על המודעה פנו ביוזמתם לוועדת האתיקה על מנת להבהיר שפרסום המודעה בעיתון, קל וחומר בדרך שנעשה, לא היה בידיעתם כלל. בלי קשר לתוכן המודעה, עימו הם מזדהים לחלוטין הם הודיעו על הסתייגות של ממש מהפרסום בעיתון. חברי הכנסת אף הדגישו כל אחד מטעמו, כי סברו שמדובר במכתב הממוען לראש הממשלה ולא בפרסום מודעה בעיתון. הקובלנה, שעניינה חשש מפני הטעיית הציבור וכן הסתייגותם הברורה של חברי הכנסת לעצם פרסום המודעה בדרך בה פורסמה, מחייבים הבהרה עקרונית מטעם ועדת האתיקה.
4. נקדים ונאמר, כי, בהחלטת ועדת הכנסת מיום ט"ז באדר א' התש"ס (22 בפברואר 2000) נקבע כי חבר הכנסת לא יעשה שימוש בסמל המדינה או בסמל הכנסת למטרות שאינן קשורות למילוי תפקידו כחבר הכנסת. עוד נקבע בהחלטת ועדת האתיקה מיום י"ט באייר התשמ"ו (28 במאי 1986) כי אין לעשות שימוש בנייר מכתבים הנושא כותרת "הכנסת" לצרכים אישיים של חבר הכנסת. הוועדה הבהירה כי חבר הכנסת יכול לעשות שימוש בנייר מכתבים הנושא את כותרת "חבר הכנסת" למעט במכתבים בעניינים

¹ מיום כ"ה באדר ב' התשס"ח - 1.4.2008 (החלטה מס' 28/17).

הקשורים בעסקו או במקצועו שלא כחבר הכנסת, כקבוע בסעיף 14 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951. ביסוד החלטות אלו, ניצבות תכליות שונות. התכלית הרלוונטית בה מבקשת הוועדה לעסוק היא התכלית שעניינה מניעת הטעיית הציבור.

5. בפרסומים רשמיים של גופים ציבוריים מקובל לצרף לדף הפרסום (מכרז, פנייה לציבור, מודעות דרושים, הודעות רשמיות וכד') את סמל הגוף הרלוונטי. כך עושה גם הכנסת בפרסומיה. לכן, כאשר הציבור נחשף לפרסום הנושא את סמל הכנסת, פשיטא, שהוא מניח כי המדובר בפרסום רשמי מטעם הכנסת כמוסד ולא בפרסום עמדה מטעם חבר הכנסת פלוני או קבוצת חברי הכנסת.

6. מודעה בעיתון עליה מתנוסס סמל הכנסת עלולה להטעות את הציבור שיחשוב כי מדובר בעמדה שהכנסת קיבלה, למשל, במליאתה, אף שאין אלו פני הדברים.

7. ועדת האתיקה רואה לנכון להדגיש בפני חברי הכנסת כי מוטלת עליהם החובה להימנע מליתן ידם לפרסום מודעה שיש בו כדי ליצור חשש של הטעיה, משל הפרסום המובא בפני הציבור נעשה מטעמה של הכנסת כמוסד רשמי.

8. יובהר, כי אין מניעה שחבר הכנסת יפרסם את עמדתו בתקשורת או באופן אחר, במסגרת תפקידו כחבר הכנסת, ובלבד שבפרסום כאמור לא יצור חשש להטעיית הציבור בנוגע לזהות בעל העמדה.

שימוש בסמל המדינה

חבר הכנסת לא יעשה שימוש בסמל המדינה או בסמל הכנסת למטרות שאינן קשורות למילוי תפקידו כחבר הכנסת.

(החלטת ועדת הכנסת מיום ט"ז באדר א' התש"ס - 22.2.2000)

החלטת ועדת האתיקה בדבר מענה לפניות הציבור¹

לוועדת האתיקה מגיעות מדי פעם תלונות על כך שחברי הכנסת נמנעים לעיתים מלהשיב לפניות הציבור.

ועדת האתיקה דנה בנושא ולהלן החלטתה:

חברי הכנסת מקבלים, מדי יום, מספר רב של פניות, במגוון נושאים. פניות אלה מגיעות מגופים שונים ומאנשים פרטיים, המעוניינים להציג מידע ועמדות בפני חברי הכנסת, או לבקש את התערבותם וסיועם בבעיות שונות. יש שהפניות נוגעות לנושאים הקשורים לפעילותו הפרלמנטרית או הציבורית של חבר הכנסת, אך לעתים קרובות הן קשורות לעניינים המצויים בסמכות משרדי הממשלה או גורמים אחרים, ואינן קשורות לכנסת.

לעתים הפניות נשלחות לחבר כנסת אחד, בשל דעותיו או תפקידו המיוחד, ובמקרים אחרים נשלחות הפניות למספר רב של חברי כנסת ואף לכולם. היכולת לשלוח דואר אלקטרוני בתפוצה רחבה בלחיצת כפתור, הפכה אפשרות זו לזמינה וקלה.

מענה לפניות ציבור וסיוע לאזרחים, בנושאים המצויים בסמכות חברי הכנסת, יכול להיחשב כחלק ממכלול תפקידיו של חבר הכנסת. הדבר נכון בעיקר לגבי נושאי תפקידים מיוחדים בכנסת, כגון יושב ראש הכנסת ויושבי ראש ועדות. מענה לפניות מתחייב אף מכללי הנימוס המקובלים, ותורם לשיפור מעמדה של הכנסת בעיני הציבור.

מאידך, אין לצפות מחבר הכנסת להשיב בכתב לכל פניה המגיעה למשרדו, לעתים בנושאים שבהם הוא כלל אינו עוסק, או כאשר הפניה נשלחה בתפוצה רחבה, לרבות לגורמים האחראים לנושא.

אמנם החוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות), התשי"ט-1958 קובע, בסעיף 2(א), שאם "נתבקש עובד הציבור, בכתב, להשתמש בסמכות שניתנה לו על פי דין, יחליט בבקשה וישיב למבקש בכתב בהקדם, אך לא יאוחר מארבעים וחמישה ימים מיום קבלת הבקשה", אולם הוראה זו אינה נוגעת לחברי הכנסת. בידי חברי הכנסת אין סמכויות אופרטיביות שניתנו להם על פי דין, שהציבור רשאי לבקש כי יעשו בהן שימוש, כאמור בסעיף 2(א) הנ"ל.

¹ מיום כ"ד בכסלו התשס"ה - 7.12.2004.

לאור כל האמור, ועדת האתיקה ממליצה כי יושב ראש הכנסת או יושב ראש ועדה מוועדות הכנסת, המקבל פניה הקשורה למילוי תפקידו האמור, ישיב לפניה, תוך פרק זמן סביר.

לענין כלל חברי הכנסת, הקובעים בעצמם את דרך עבודתם ואת התחומים שבהם הם מבקשים לעסוק, אין ועדת האתיקה מוצאת לנכון להמליץ בנושא זה. עם זאת, מפנה ועדת האתיקה את תשומת לב חברי הכנסת לסעיף 1א(4) לכללי האתיקה לחברי הכנסת, שבו נקבע, בין היתר, כי "חבר הכנסת יעשה לטיפוח אמון הציבור בכנסת". נראה שסיוע לאזרחים ומתן מענה לפניויותיהם יכול להועיל לתדמית הכנסת כולה, ולטיפוח אמון הציבור בה.

החלטת ועדת האתיקה בדבר פרסום פניה לבדיקה או חקירה¹

בהתאם להוראות סעיף 24 לכללי האתיקה, החליטה ועדת האתיקה כדלקמן:
"חבר הכנסת אשר מעביר נושא לבדיקה או חקירה כלשהי (למבקר המדינה, היועץ המשפטי לממשלה, משטרה וכו'), לא יפרסם את תוכן הפניה כל עוד לא העביר העתק ממנה לאותו אדם ונתן לו הזדמנות סבירה להגיב."

החלטת ועדת האתיקה בעניין שימוש במכונות הצילום של הכנסת²

בעקבות קובלנתו של חבר הכנסת ראובן ריבלין, יושב ראש הכנסת, בעניינים של חברי הכנסת שעשו שימוש נרחב במכונות הצילום של הכנסת לצורכי מפלגתם, מבקשת ועדת האתיקה להבהיר כי מכונות הצילום המוצבות במשכן הכנסת מיועדות לשימושם של חברי הכנסת, עובדי הסיעות והעוזרים הפרלמנטריים, לצרכי העבודה הפרלמנטרית בלבד. אין לעשות שימוש בציוד הכנסת בכלל, ובמכונות הצילום בפרט, לצרכים מפלגתיים, אישיים או אחרים.

¹ מיום י"ג באדר התשמ"ח - 2.3.1988, תוקנה ביום כ' באייר התשנ"ז - 25.5.1997.

² מיום כ"ז בחשוון התשס"ה - 29.11.2005.

החלטת ועדת האתיקה בעניין פניית חברי הכנסת לגופים בעלי סמכות מעין שיפוטית והבהרות להחלטה זו¹

בעקבות פניה של רשם העמותות, מחליטה ועדת האתיקה כדלקמן :

1. ועדת האתיקה מוצאת פגם בפניות של חברי הכנסת לנושאי תפקידים מעין שיפוטיים (כגון: רשם העמותות, רשם החברות, רשם האגודות השיתופיות, רשויות המס, ועדות התכנון והבניה) בבקשה שישנו החלטה שקיבלו לפי דין, שכן יש בכך ניסיון ללחוץ על נושא התפקיד לפעול בניגוד להוראות החוק ולהנחיות שמכתיבות את שיקול דעתו ולסטות מהחלטה שקיבל מכוחן. כמו כן, בפניית חבר הכנסת יש משום עקיפה של מנגנון הערעור על החלטת נושא התפקיד, החלטה הכפופה לביקורת בית המשפט ואף לביקורת מבקר המדינה.

2. לפיכך, חבר הכנסת לא יפנה לנושאי תפקידים המפעילים סמכות מעין שיפוטית בבקשה שישנו החלטה שקיבלו בתוקף סמכותם כאמור.

3. החלטה זו אינה באה לגרוע מהחלטת ועדת האתיקה מיום כ"ט בכסלו התשנ"ז (10 בדצמבר 1996) בנושא חברי הכנסת המכהנים בתפקידי ניהול במוסדות וגופים ציבוריים.

4. כמו כן, אין בהחלטה זו כדי למנוע מחבר הכנסת לפנות לשר הממונה על נושאי התפקידים המפורטים בסעיף 1.

הבהרות²:

א. אין בהחלטה זו כדי למנוע מחבר הכנסת לפנות לנושאי התפקידים המפורטים בסעיף 1 בבקשה לזרז טיפול במקרה מסוים או לתקן תקלות מינהליות או אחרות שעולות מפניות הציבור לאותו חבר הכנסת, הואיל ואין בכך משום בקשה לשנות החלטה שנתקבלה על ידם לפי דין.

ב. הכוונה היא אך ורק לפנייה היכולה להתפרש כהנחיה לשינוי החלטה שהתקבלה בהתאם לנהלים. היה וחבר הכנסת סבור כי החלטת הפקיד שגויה, ביכולתו לפנות לדרג המיניסטריאלי ולערער על כך.

¹ מיום כ"ט בתשרי התשס"ב - 16.10.2001.

² מיום ו' בכסלו התשס"ב - 21.11.2001.

החלטת ועדת האתיקה

בדבר איסור הכללת פרסומת מסחרית ב"איגרת לבוחר"¹

במסגרת תקציב הקשר עם הציבור אשר לו זכאי חבר הכנסת לפי פרק ה' להחלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001, רשאי חבר הכנסת לשלוח לציבור בוחריו "איגרת לבוחר" ובה פירוט פעילותו כחבר הכנסת.

ועדת האתיקה דנה בשאלה האם ניתן לכלול ב"איגרת לבוחר" מודעות פרסומת מסחריות.

הוועדה החליטה כי, בהכללת מודעות פרסומת מסחריות במסגרת "האיגרת לבוחר", יש משום מראית עין של מתן חסות על ידי חבר הכנסת לגופים המפרסמים ושל נסיון להשפיע על ציבור הבוחרים, שהוא גם קהל היעד של הגופים המפרסמים, לצרוך את המוצרים נשוא הפרסומת.

כמו כן נראה לוועדה כי גם אם החברות המסחריות נשאו באותו חלק מעלות הפרסום המתייחס למודעות שלהן, עדיין קיימת מראית עין של מימון מלא על ידן של הוצאות "האיגרת לבוחר".

לפיכך החליטה ועדת האתיקה, שחברי הכנסת אינם רשאים לכלול ב"איגרת לבוחר" שהם שולחים לציבור בוחריהם מודעות פרסומת מסחריות מכל סוג שהוא.

החלטת ועדת האתיקה בעניין הפרת הסכם קיזוז²

1. חבר הכנסת נדרש לא פעם להימצא מחוץ לכנסת בשעות פעילות מליאת הכנסת, והוא מסכם עם חבר כנסת מסיעה אחרת (על פי רוב קואליציה מול אופוזיציה) כי שניהם ייעדרו מההצבעה, וכך היעדרותם לא תשפיע על תוצאות ההצבעה. הבנות אלה, המכונות "הסכמי קיזוז", נעשות בכנסת כדבר שבשגרה וניתן לראותן כנוהג בכנסת.

¹ מיום כ"ה בתשרי התשס"ד - 21.10.2003.

² מיום י"ח באדר א' התשע"א - 22.2.2011 (החלטה מס' 47/18).

2. הסכם הקיזוז נעשה אמנם בין שני חברי כנסת, אך נודעת לו השפעה החורגת מהיחסים ביניהם. אי עמידה בהסכם על ידי אחד הצדדים והשתתפותו בהצבעה, עלולה לא רק לפגוע בחבר הכנסת שנעדר מההצבעה בחושובו כי הוא מקוזז ולהפר את האמון שנתן בו אותו חבר כנסת, אלא גם לעוות את תוצאותיה של ההצבעה.
3. ועדת האתיקה סבורה כי כאשר חבר הכנסת מתחייב בפני חבר כנסת אחר כי ייעדר מההצבעה, אך לאחר מכן משתתף בה, מהווה הדבר עילה להגשת קובלנה לוועדת האתיקה, בשל הפרת החובה לשמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה ולנהוג בדרך ההולמת את מעמדו כחבר הכנסת. מובן כי חבר הכנסת רשאי להודיע לחבר הכנסת השני על ביטול הסכם הקיזוז, ואולם הדבר צריך להיעשות זמן סביר מראש, בהתאם לנסיבות, באופן שיאפשר לאותו חבר כנסת להגיע להצבעה או להתקזז עם חבר כנסת אחר.
4. בדיון בוועדה התברר כי יש סיעות שבהן יו"ר הסיעה הוא האחראי על הסכמי הקיזוז, וכל הסכם כזה של חבר הסיעה מחייב את אישורו המוקדם. ועדת האתיקה מבקשת לציין כי החובה לעמוד בהסכם קיזוז חלה על חבר הכנסת שהתקשר בהסכם, ולא על סיעתו, וגם הטענה כי סיעתו לא אישרה את ההסכם לא תסייע לו. מדובר בנהלים פנימיים אשר כל סיעה קובעת לעצמה, וככל שבסיעתו של חבר הכנסת יש נהלים מיוחדים כאלה, חלה עליו האחריות לוודא מראש כי יוכל לעמוד בהתחייבותו.
5. יובהר, כי אין משמעה של החלטה זו שהסכם קיזוז ניתן לאכיפה, במובן זה שניתן למנוע מחבר כנסת להצביע לאחר שהתחייב להיעדר מההצבעה. הזכות להצביע אינה עומדת כלל לדיון ואין כלל נסיבות אשר יכולות להביא לשלילתה. ואולם, אם יפר חבר כנסת הסכם קיזוז עם חברו ותוגש נגדו קובלנה בעניין, תדון בכך ועדת האתיקה בהתאם לנסיבות העניין.

החלטת ועדת האתיקה בעניין משיכת חתימותיהם של חברי הכנסת¹

1. ביום ז' בטבת תשס"ז (28 בדצמבר 2006) הגיש חה"כ אריה אלדד קובלנה נגד ראש הממשלה, חה"כ אהוד אולמרט בגין הפרת תקנון הכנסת בשל אי הופעה לדיון במליאה לפי סעיף 49א לתקנון הכנסת. בדיון שנערך בוועדת האתיקה בקובלנה, ביום י"ט בטבת התשס"ז (9 ינואר 2007), התברר כי אין מקום לדון בקובלנה כנגד ראש הממשלה שכן לאחר שהוגשה דרישה של ארבעים חברי כנסת לקיים דיון בהשתתפות ראש הממשלה בנושא שהוחלט עליו, בהתאם לסעיף 42 לחוק-יסוד: הממשלה, וטרם הגעתו של ראש הממשלה למשכן הכנסת, משכו מספר חברי כנסת את חתימותיהם מהדרישה ועל כך נמסרה הודעה למזכירות הממשלה. משכך החליטה ועדת האתיקה כי אין בסיס עובדתי לדון בקובלנה כנגד ראש הממשלה.
2. יחד עם זאת, החליטה ועדת האתיקה כי קובלנתו של חה"כ אריה אלדד מעלה סוגיה עקרונית וחשובה בנושא משיכת חתימותיהם של חברי הכנסת. משכך, החליטה ועדת האתיקה לדון בנושא העקרוני של משיכת חתימות חברי הכנסת בהתאם לסמכותה מכוח סעיף 24 לכללי האתיקה לחברי הכנסת.
3. הסוגיה של משיכת חתימות חברי הכנסת מעמידה בהתנגשות מספר אינטרסים. האינטרס הראשון הוא חופש הפעולה של חבר הכנסת היחיד, הן כמחוקק והן כמפקח על פעולות הממשלה. לחבר הכנסת ניתן שיקול דעת רחב, והוא ריבון לפעול על פי צו מצפונו והכרתו בנושאים השונים אשר מהווים חלק מתפקידו. משכך, לכאורה, רשאי חבר הכנסת למשוך את חתימתו בכל שלב ובכל עת במסגרת כל הליך, עד לשלב שבו החלה כבר הפעולה על סמך החתימה, שאז אין עוד באפשרותו של חבר הכנסת לחזור בו מחתימתו. ואולם, בצד חופש הפעולה של חבר הכנסת, ניצב האינטרס של קיום הפרלמנט כגוף מחוקקים. החופש לפעול אינו חופש מוחלט, וישנם מקרים בהם צריך לאזנו על מנת להבטיח אינטרסים אחרים ראויים להגנה והכל על מנת להבטיח את פעולת הכנסת כבית המחוקקים, תוך שמירה על כבודו. משכך קיימים מקרים שבהם תגביל הכנסת כגוף את חבר הכנסת מלמשוך את חתימתו מהליך פלוני.

¹ מיום ב' באדר התשס"ז - 21.3.2007 (החלטה מס' 14/17).

4. מציאת נקודת האיזון בין האינטרסים אינה מלאכה פשוטה. ועדת האתיקה סבורה כי לעניין משיכת חתימות חברי הכנסת ולעניין התוצאות של מעשה משיכת החתימה יש להבחין בין ארבע קבוצות עיקריות ונפרדות אשר תפורטנה להלן.

5. **הקבוצה הראשונה** עניינה בחתימות חברי הכנסת על הצעות חקיקה. בנושאי הצעות חקיקה, יש ליתן לחבר הכנסת שיקול דעת רחב ככל שניתן, שכן מדובר בתמצית עיסוקו של חבר הכנסת ובלב העשייה הפרלמנטרית. **משכך, מחליטה ועדת האתיקה כי לגבי נושאים הנכללים בקבוצה הראשונה, רשאי חבר הכנסת למשוך את חתימתו בכל עת ובכל שלב, בכפוף להוראות סעיף 142(א) לתקנון הכנסת המאפשר לחה"כ לחזור בו מהצעת החוק עד גמר הדיון בוועדה אחרי הקריאה הראשונה.**

6. **הקבוצה השניה** עניינה בחתימות חברי הכנסת על הליכים אשר ביצועם מתחייב מכוח הדין. כלומר, מדובר בהליכים אשר מבססים מעשים עשויים שלא ניתן לחזור מהם. כך לדוגמה, בקבוצה זאת נכללות חתימות חברי הכנסת על פי סעיף 6 לחוק-יסוד: נשיא המדינה הקובע כי עשרה לפחות מחברי הכנסת רשאים להציע מועמד לנשיאות וסעיף 3 לחוק-יסוד: מבקר המדינה הקובע הוראה דומה וסעיף 74(ב)(ג)(2) לתקנון לעניין הצעת מועמד לוועדת מינויים לקאדים מדיהב. מכיוון שהליך בחירת נשיא המדינה והליך בחירת מבקר המדינה מתחייב מכוח הדין, ותחילתו באיסוף חתימות של חברי הכנסת הרי חתימותיהם הם בגדר מעשה עשוי ולא ייתכן כי חבר הכנסת ימשוך את חתימתו מהליכים אלו ובכך ייתכן שיכשיל את בחירת בעלי התפקידים האמורים. **משכך, מחליטה ועדת האתיקה כי לגבי נושאים הנכללים בקבוצה השניה, לא יהיה כל תוקף להודעתו של חה"כ על חזרה בו מחתימתו וחתימתו תוסיף ותחייב.**

7. יודגש כי אין בהחלטה זאת כדי לפגוע בשיקול דעתו המהותי של חבר הכנסת, שכן אם שינה חבר הכנסת את עמדתו כלפי המועמד בדוגמאות שבסעיף 6 לעיל, חבר הכנסת חופשי להצביע בהתאם לצו מצפונו. העדר היכולת למשוך את החתימה מבטיח את קיום ההליך ומונע את סיכולו אולם אין הוא מתערב כלל בהפעלת שיקול דעתו המהותי של חבר הכנסת. החתימות הן תחילת ההליך ולכן יוכל חבר הכנסת להגשים את מצפונו בעת ההצבעה.

8. **הקבוצה השלישית** עניינה בחתימות חברי כנסת על הליכי רשות שונים, פנים פרלמנטריים, אשר סמכות ייזומם או הפסקתם מסורה בידי חברי הכנסת. המדובר בהליכים אשר אין חובה בדיון לקיימם, וקיומם או אי קיומם הוא עניין שבשיקול הדעת, בהתאם

לרצונם של חברי הכנסת. כך לדוגמה, בקבוצה זאת ניתן לכלול את הרשות שמעניק סעיף 29 לחוק-יסוד: הממשלה לרוב חברי הכנסת לבקש בכתב מנשיא המדינה להטיל על חבר כנסת פלוני להרכיב ממשלה לאחר פיזור הכנסת בצו; הרשות לקיים דיון בהשתתפות ראש הממשלה בהתאם לסעיף 42 לחוק-יסוד: הממשלה, על פי דרישה של לפחות ארבעים חברי כנסת; הרשות הקבועה בסעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א-1951, להגיש בקשה לנטילת חסינות חבר הכנסת; הרשות של רוב חברי הכנסת לבקש מנשיא המדינה להטיל את התפקיד של הרכבת הקואליציה על חבר הכנסת פלוני, בהתאם לסעיף 10 לחוק-יסוד: הממשלה; הרשות להעביר את נשיא המדינה מכהונתו על ידי קובלנה שהגישו עשרים לפחות מחברי הכנסת, בהתאם לסעיף 20 לחוק יסוד: נשיא המדינה; הרשות לדרוש כינוס מיוחד של הכנסת בפגרה בהתאם לסעיף 9(ב) לחוק הכנסת, תשנ"ד - 1994 וכד'.

בנוגע לנושאים הנכללים בקבוצה זאת, מחליטה ועדת האתיקה כי אין למשוך את חתימתו של חה"כ במהלך 48 השעות בטרם המועד הקבוע לאותו ההליך, ומשיכה כאמור תהווה עילה להגשת קובלנה אתית. כך, תובטח נקודת האיזון הראויה בין שיקול דעתו של חבר הכנסת לבין החשש לפגיעה בהליכים הפרלמנטרים.

9. יודגש כי אין בהחלטה זאת כדי לפגוע בשיקול דעתו המהותי של חבר הכנסת, שכן גם אם שינה את עמדתו בעניין ייזום הליך הרשות במהלך 48 השעות בטרם המועד הקבוע לאותו ההליך, חופשי חבר הכנסת להצביע במסגרת ההליך בהתאם לצו מצפונו.

10. **הקבוצה הרביעית** עוסקת בחריגים סטטוטוריים לקבוצות שנמנו לעיל. חריגים אלו הינם עניינים שבהם נקבע בחוק הסדר מיוחד לעניין משיכת חתימות חברי כנסת. ברי כי במקום שנקבע הסדר מיוחד לעניין משיכות החתימות בחוק אין כל מקום להחיל את הכללים האמורים בהחלטה זאת ויש להחיל את הכללים הייחודיים אשר נקבעו מפורשות בדברי החקיקה. כך לדוגמה, ניתן לכלול בקבוצה זאת את התפטרות חבר הכנסת בהתאם לסעיף 40 לחוק-יסוד: הכנסת הקובע כי ההתפטרות תהיה בהגשה אישית של כתב ההתפטרות תחום על ידי המתפטר ליושב ראש הכנסת. בהתאם לסעיף 41 לחוק חבר הכנסת שהגיש את התפטרותו חברותו בכנסת נפסקת כעבור ארבעים ושמונה שעות לאחר שכתב ההתפטרות הגיע לידי יושב ראש הכנסת זולת אם חזר בו מהתפטרותו לפני כן. דוגמה נוספת עוסקת בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בהתאם לסעיף 97(א) לתקנון הכנסת והודעה על הסכמה לנטילת חסינות בהתאם לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א-1951.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין קריעת מסמכים פרלמנטריים במליאת הכנסת¹

החלטת הרוב:

רוב חברי הוועדה סברו כי יהיה זה נכון לאמץ את הנאמר בהחלטה הקודמת (החלטה מס' 3/19), לפיה במליאת הכנסת חלים כללי התנהגות מיוחדים שנועדו להדגיש את מעמדה המיוחד של המליאה, גם אם יש בהם פגיעה מסוימת בחופש הפעולה והביטוי של חברי הכנסת.

רוב חברי הוועדה מקבלים את הקביעה כי יש להקפיד על כך שבמליאה הוויכוח יהיה מילולי בלבד, ושהמליאה לא תהפוך לבמה להבעת מחאה בדרכים אחרות, שאף אם הן לגיטימיות מחוץ למשכן הכנסת אין מקום לאפשרן במליאה בשל החובה לשמור על כבודה ועל כללי הדיון בה.

כאמור, בהחלטה הקודמת קבעה ועדת האתיקה כי "ייתכנו בעתיד מקרים שבהם מעשה מסוג זה ייחשב כהפרה של כללי האתיקה", ורוב חברי הוועדה סבורים כי במקרה שבפנינו, התנהגותם של שלושת חברי הכנסת הנקבלים מהווה הפרה של כלל האתיקה לפיו "חבר הכנסת ישמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה".

דעת המיעוט:

אכן, קריעת מסמכים במליאת הכנסת אינה צריכה להיות דבר שבשגרה, אך לעתים ובמקרים מסוימים אין לראות בה הפרה של כללי האתיקה, וזאת כאשר חבר הכנסת מעוניין להביע התנגדות נחרצת להצעה מסוימת הנדונה במליאה שהיא בבחינת "ציפור נפש" עבורו. במקרים כאלה, כגון במקרה דנן, אין זה נכון לראות בקריעת המסמך עבירה אתית שכן "הצעת חוק המואזין" נתפסת בציבור בוחריהם של חברי הכנסת הנקבלים כהצעה מתריסה ופוגענית. לפיכך דעת המיעוט סבורה כי במקרה זה לא ניתן לקבוע כי הופרו כללי האתיקה, ויש לדחות את הקובלנה.

¹ מיום א' באב התשע"ז - 24.7.2017 (החלטה מס' 38/20; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כים מסוימים).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין קריעת מסמכים פרלמנטריים מעל דוכן הכנסת¹

הוועדה מבקשת להדגיש כי היא אינה רואה בקריעת מסמכים פרלמנטריים מעל דוכן הכנסת ביטוי פרלמנטרי ראוי או כזה שיש להפוך את השימוש בו לעניין מקובל. יש להקפיד על כך שבכנסת הויכוח יהיה מילולי בלבד, ושהמליאה לא תהפוך לבמה להבעת מחאה בדרכים אחרות, שאף אם הן לגיטימיות מחוץ למשכן הכנסת אין מקום לאפשרן בכנסת בשל החובה לשמור על כבודה ועל כללי הדיון בה. בהקשר זה הוועדה מבקשת להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת כי ייתכנו בעתיד מקרים שבהם מעשה מסוג זה ייחשב כהפרה של כללי האתיקה.

החלטה של ועדת האתיקה בדבר שימוש בתואר המתייחס להשכלה גבוהה, סמיכה לרבנות, שירות צבאי וכיוצ"ב²

בעקבות פניות שהגיעו אליה בחנה ועדת האתיקה את השאלה האם זה תקין שחברי כנסת מציינים במסמכים שהם מוציאים בחתימתם, לצד התואר "חבר הכנסת", גם תואר המתייחס להשכלה או לתפקידים קודמים שאינם קשורים לכהונה בכנסת.

ועדת האתיקה החליטה כי אינה רואה בשימוש בתואר הנוגע להשכלה גבוהה, לסמיכה לרבנות, לתפקידים בכירים בצבא וכיוצ"ב, שניתן כדון לחבר הכנסת, משום הפרה של כללי האתיקה, וחבר הכנסת רשאי לציין ממכתביו או בכרטיס הביקור שלו.

עם זאת מבקשת הוועדה להבהיר ולהדגיש, כי כאשר מדובר במסמכים מטעם הכנסת, מוסדות הכנסת ועובדי הכנסת (כגון: פרוטוקולים של המליאה והוועדות, הזמנות לישיבות ועדה וסיכומי ישיבות, הודעות הדובר, מכתבים מאת עובדי הכנסת, וכן כאשר מדובר בשלטים שמציבה הכנסת, למשל באולם המליאה וליד חדרם של חברי הכנסת), לא ייעשה שימוש בתארים "חיצוניים" כלשהם היוצרים הבחנה בין "סוגי" חברי כנסת שונים בשל עניינים שאינם נוגעים לכהונתם בכנסת, אלא רק בתארים "חבר הכנסת" (או במידת הנדרש התייחסות לתפקיד בכנסת כמו "סגן יו"ר הכנסת" או "יו"ר ועדה"), "שר" או "סגן שר".

החלטת הוועדה תונח על שולחן הכנסת.

¹ מיום ט"ז באב התשע"ג - 23.7.2013 (החלטה מס' 3/19; זהו החלק העקרוני מתוך החלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כים מסוימים). ר' בעניין זה גם החלטה 38/20.
² מיום ז' בטבת התשע"ד - 10.12.2013 (החלטה מס' 9/19).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין עליית חברי הכנסת להר הבית - החלטה מס' 3¹

1. כידוע, ביום 2 בנובמבר 2015 החליטה ועדת האתיקה ברוב דעות כי "ממועד החלטה זו ועד להודעה חדשה של גורמי הביטחון המוסמכים, עלייה של חברי הכנסת להר הבית עלולה להוות הפרה של כללי האתיקה ויכול שתגרור הטלת סנקציות על חברי הכנסת שיפעלו בניגוד להחלטה זו." (החלטה מס' 7/20). החלטה זו התקבלה על רקע המצב הביטחוני ששרר באותה עת והרגישות הגבוהה סביב כניסת חברי הכנסת להר הבית וההסתברות שפעילות מסוג זה תביא לפגיעה חמורה במצב הביטחוני ברחבי הארץ.
2. ביום 14 ביוני 2016 שבה הוועדה ודנה בעניין, והחליטה ברוב דעות שלא לשנות את החלטתה הקודמת, אך ציינה כי ככל שיוחלט על ידי גורמי הביטחון כי ניתן לאפשר את כניסתם של חברי הכנסת להר הבית, תתכנס הוועדה ותשנה את החלטתה בהתאם (החלטה מס' 18/20).
3. כעת בחלוף כששה חודשים, ועדת האתיקה נדרשה שוב לעניין בעקבות פנייתו של הה"כ יהודה גליק.
4. הוועדה שמעה את מפקד מחוז ירושלים, ניצב יורם הלוי, אשר ציין את השיפור הניכר במצב הביטחוני בהר הבית בחודשים האחרונים, ואת העובדה שבשנה החולפת ביקרו בהר מספר שיא של יהודים ושל מוסלמים. כן ציין כי העביר לשר לביטחון הפנים ולמפכ"ל מסמך המלצות בעניין עליית חברי הכנסת להר הבית, אולם מסמך זה לפי שעה לא אושר על ידי הדרגים הקובעים ביחס להר הבית, ועל כן מבחינת המשטרה לא חל מאז הדיון הקודם שינוי באיסור על עליית חברי הכנסת להר הבית.
5. כזכור, כבר בהחלטתה הראשונה עמדה הוועדה על כך כי הגבלת חופש התנועה של חברי הכנסת ומניעת כניסתם למקום מסוים, בוודאי כאשר אזרחים מן השורה אינם מוגבלים בכניסה לאותו מקום, היא חריג שבחריגים, וכי ככלל הוועדה רואה חשיבות רבה בהקפדה של גורמי הרשות המבצעת על זכותם של חברי הכנסת לחופש תנועה, כקבוע בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם.

¹ מיום ה' בשבט התשע"ז - 1.2.2017 (החלטה מס' 30/20).

לאור הדברים ששמעה, ונוכח החשיבות הרבה שרואה הוועדה בחופש התנועה וחופש הפולחן של חברי הכנסת, החליטה הוועדה כי הגיעה העת לשנות את החלטותיה הקודמות, וכי מעתה ואילך לא כל כניסה להר הבית של חבר כנסת תהווה הפרה של כללי האתיקה.

דעת הרוב סברה כי אף שיש מקום לשינוי ההחלטה, עדיין, נוכח הרגישות הביטחונית ועל אף שאזרחים מן השורה אינם נדרשים לתאם את עלייתם להר הבית עם המשטרה, הרי שלעת הזו יש מקום לדרוש מחברי הכנסת תיאום שכזה, ולכן כניסה להר הבית שלא תתואם מראש עם המשטרה ותעמוד בתנאים שהמשטרה תקבע עלולה להוות הפרה כאמור.

דעת המיעוט סברה כי יש להחזיר את המצב לקדמותו ולשמור על הסטטוס קוו שהיה קיים באזור מסגד אל אקצא, וכי ככלל סוגיה זו אינה בתחומי סמכותה של ועדת האתיקה.

**החלטות ועדת האתיקה
בעניינים הנוגעים ליושבי ראש ועדות
הכנסת וניהול ישיבות הוועדות
ולסגני יושב ראש הכנסת**

החלטה של ועדת האתיקה בעניין עיכוב דיון על ידי יושב ראש ועדה¹

ועדת האתיקה מבקשת להבהיר כי על יושבי ראש הוועדות להימנע משימוש לרעה בסמכויותיהם, לרבות בכל הנוגע להבאתם של נושאים לדיון בוועדה. יושב ראש ועדה רשאי כמובן להתנגד להצעת חוק שהועברה לדיון בוועדה, אולם אין הוא רשאי לעכב את הדיון בה רק בשל יחסו לחה"כ המציע או לעמדותיו הפוליטיות.

הוועדה מבקשת להסב את תשומת לבם של יושבי ראש ועדות הכנסת לכך ששימוש לרעה בסמכותם לקבוע את סדר יומה של הוועדה עלול להוות הפרה של כללי האתיקה.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין אופן ניהול ישיבות ועדות הכנסת²

ליושבי ראש הוועדות בכנסת יש חופש פעולה רב בקביעת נושאי הדיון, וברור כי קביעת הנושאים על ידם מושפעת גם משיקולים פוליטיים. אולם לצד השיקולים הפוליטיים הלגיטימיים, על חברי כנסת המכהנים כיושבי ראש ועדות הכנסת לזכור כי בכובעם זה עליהם לפעול בממלכתיות ולהבטיח כי לדיון בנושא שנקבע על ידם יוזמנו כל הצדדים הרלבנטיים וכי יתקיים דיון מאוזן בו תינתן רשות הדיבור למגוון הדעות וכמובן לכל חברי הכנסת המשתתפים בו.

הוועדה מבקשת להדגיש כי אופן התנהלותם של דיוני ועדות הכנסת, המונהגים על-ידי יושבי ראש הוועדות, משליך באופן ישיר על כבודה של הכנסת, תדמיתה בעיני הציבור והאמון שהוא רוחש לה, על אחת כמה וכמה בעידן שבו דיוני הוועדות משודרים באתר הכנסת ובערוץ הכנסת ונגישים לציבור הרחב לאורך זמן. לא פחות מכך משליך הדבר על תחושותיהם של המוזמנים השונים הנדרשים להתייצב לדיונים ולא אחת יוצאים בתחושה קשה בשל אופן התנהלותם.

אשר על כן, ועדת האתיקה רואה חשיבות רבה בהעברת מסר ברור ליושבי ראש הוועדות כי עליהם לנהוג בממלכתיות ובאיזון בקביעת הרכב המוזמנים לישיבות ובאופן ניהולן, ולהיזהר כי סמכותם הרחבה בעניינים אלה לא תהפוך ל"עושר השמור לבעליו לרעתו".

¹ מיום ג' באב התשע"א - 3.8.2011 (החלטה מס' 58/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד יו"ר ועדה מסוים).

² מיום י"ד בטבת התשע"ד - 17.12.2013 (החלטה מס' 10/19; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין מתן אפשרות ע"י יו"ר ועדה למומחים שהוזמנו לוועדה להשמיע את עמדתם¹

הוועדה החליטה להפנות את תשומת לבם של כל יושבי ראש הוועדות לכך שעליהם לנהוג במוזמנים לוועדות באופן הולם ומכובד, וככל האפשר לאפשר למומחים שהוזמנו לישיבה להשמיע את עמדתם, גם אם זו אינה תואמת את עמדתו של היושב ראש. שמיעת מגוון הדעות בנושאים השונים הנדונים בוועדות אינה בבחינת רשות אלא זו חובה הנגזרת מתכלית הדיונים בוועדות, שנועדו לאפשר לחברי הכנסת לגבש את עמדתם בסוגיות השונות לאחר שמיעת מגוון דעות והשקפות.

חובה זו מתעצמת בימים אלה שבהם לא רק הפרוטוקולים של הישיבות עומדים לעיון הציבור אלא גם שידורי הישיבות זמינים באתר האינטרנט של הכנסת. אופן ניהול הישיבה בידי היושב ראש יש בו כדי להשפיע במידה לא מבוטלת על התנהלות יתר חברי הכנסת והמוזמנים לישיבה, ואף יש בו כדי להשפיע על כבודה של הכנסת בעיני הציבור ועל האמון שהציבור הצופה בישיבות או המשתתף בהן חש כלפי כלל חברי הכנסת, והכנסת כמוסד.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין ביטול דיון יזום בוועדה שנקבע לבקשת אחד מחברי הכנסת²

לאורך השנים הדגישה ועדת האתיקה במספר החלטות (ראו החלטות מס' 58/18, 79/18 ו-10/19) כי תפקיד יושב ראש ועדה בכנסת מחייב התנהלות מורכבת ורגישה הנעה בין שיקול הדעת הרחב המוקנה ליושבי ראש הוועדות בקביעת סדר יומן, לרבות שקילת שיקולים פוליטיים, לבין התנהלות ממלכתית ועניינית בהיבטים שונים הכרוכים בניהול הוועדה.

¹ מיום כ"ב בסיוון התשע"ב - 12.6.2012 (החלטה מס' 79/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

² מיום י"ח בטבת התשע"ט - 26 בדצמבר 2018 (החלטה מס' 65/20; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

אחת הדרכים של חברי הכנסת להעלות נושא לסדר היום הציבורי המעסיק את הציבור שאותו הם מייצגים, היא באמצעות פניה ליושב ראש הוועדה הרלוונטי לקיים דיון יזום בוועדה שבראשותו. ביטול דיון יזום מסוג זה, כשהסיבה המוצהרת לכך היא מעשים או התבטאויות של חבר הכנסת או השתתפותו באירוע, שיושב ראש הוועדה מתנגד להם, מהווה לדעת חברי הוועדה חריגה מהנורמה המצופה מיושבי ראש ועדות הכנסת. אין זה ראוי שיושבי ראש ועדות הכנסת ישתמשו בסמכות שניתנה להם על מנת "להעניש" חבר כנסת בגין דעותיו ועמדותיו הפוליטיות שאינן עולות בקנה אחד עם עמדותיו של יושב ראש הוועדה, גם אם הוא סבור שמדובר במעשים חמורים. התנהלות מסוג זה עלולה להוות בנסיבות מסוימות אף הפרה של כללי האתיקה.

החלטה של ועדת האתיקה בעניין ניהול ישיבת ועדה בעניין הנוגע לקרוב משפחתו של יושב ראש הוועדה¹

הוועדה מוצאת לנכון להבהיר כי, ככלל, על חבר הכנסת להימנע מניהול דיון בעניין הנוגע לקרוב משפחתו, בוודאי בשעה שהוא חבר הכנסת היחיד המשתתף בדיון ומצביע על החלטת הוועדה. לכל הפחות עליו להיוועץ באופן יזום ובטרם הדיון עם גורמי הייעוץ המשפטי של הוועדה ולברר האם במקרה כגון זה די בגילוי נאות כדי לאפשר לו לנהל את הישיבה או שמא עליו להימנע מכך.

על חברי הכנסת להיות מודעים לחשיבות הרבה שמייחס הציבור לנראות של פעולתם כחברי הכנסת ולהשפעה שנובעת לפעילותם על אמון הציבור בכנסת ובחבריה. בהקשר זה יש להדגיש כי "גילוי נאות" אין משמעותו רשיון לפעולה בניגוד עניינים והוא אינו יכול להוות "תרופה אוטומטית" לבעיות של ניגוד עניינים, אשר "דרך המלך" להתמודדות עימן היא ההימנעות מעיסוק בנושא המעמיד את חבר הכנסת בניגוד עניינים.

אמת, פעמים רבות חברי הכנסת נקלעים למצבים מובנים של ניגודי עניינים, וזאת מעצם חברותם בכנסת, הדנה ומכריעה בנושאים הנוגעים לחייהם של כל אזרחי המדינה. יתירה מזאת, לעתים חברי הכנסת אף פועלים באופן לגיטימי לקידום נושאים הקשורים למגזרים אליהם הם משתייכים, וכללי האתיקה מאפשרים זאת במפורש. אך דווקא בשל כך, על חברי הכנסת, ובעיקר על יושבי ראש ועדות הכנסת, להקפיד הקפדה יתירה על מניעת ניגודי העניינים שמעבר לכך, לרבות להימנע מעיסוק, בוודאי מעיסוק דומיננטי ומכריע, בנושא שבו לקרוב משפחתם יש עניין אישי ממש.

¹ מיום י' בכסלו התשע"ב - 6.12.2011 (החלטה מס' 62/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד יו"ר ועדה מסוימת).

**החלטה של ועדת האתיקה בעניין
הודעה לעיתונות מטעם ועדה שבה מצוטטים דברים שנאמרו
בוועדה ומייחסים לאדם התבטאות שלילית, מבלי שניתנה לו
הזדמנות להתייחס לכך¹**

ועדת האתיקה מבקשת להפנות את תשומת לבם של יושבי ראש הוועדות וחברי הכנסת כולם, לכך שיש להקפיד שבפרסומי ועדה ובהודעות רשמיות לעיתונות לא יצוטטו דברים שיוחסו לאדם ספציפי שלא השתתף בדיון, בנוגע לדברים שכביכול אמר או מעשים שכביכול עשה שהם בעלי פן שלילי, או עלולים לפגוע בשמו הטוב, בפרטיותו, וכד' - מבלי שניתנה לאותו אדם הזדמנות נאותה להתייחס לדברים. העובדה שדברים שיש בהם פגיעה באדם נאמרו בישיבת ועדה על ידי אחד המוזמנים, אין בה כדי להתיר לחבר הכנסת או לוועדת הכנסת לחזור עליהם בהודעת סיכום או בהודעה לעיתונות, גם אם הדברים מיוחסים למוזמן שאמר אותם.

ועדת האתיקה מדגישה עם זאת כי החלטתה נוגעת אך ורק למקטע הצר של ציטוט כביכול או "דיווח" כביכול על דברים או מעשים המיוחסים לאדם אחר, בעיקר אם הוא אזרח מן השורה. אין באמור כדי למנוע ייחוס אמירות או מעשים לאדם, אם הם בידיעת הציבור הרחב, או שניתן לאמתם באופן ברור, למשל אם נכתבו בעיתונות על ידי אותו אדם שהדברים מיוחסים לו, או נאמרו על ידיו בתקשורת, או מזוהים עמו כדבר שבשגרה.

עוד יובהר כי אין החלטה זו באה להגביל את התבטאויותיהם של חברי הכנסת או של מוזמנים בישיבות ועדה, אלא היא מתייחסת רק לפרסומים ולהודעות מטעם הכנסת וועדותיה כמפורט לעיל.

¹ מיום ב' בתמוז התשי"ע - 14.6.2010 (החלטה מס' 32/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסויים).

החלטה של ועדת האתיקה בעניין סגני יושב ראש הכנסת¹

לצד ההחלטה בקובלנות הספציפיות, מבקשת הוועדה להביא לידיעת חברי הכנסת שני עיקרים שנגזרים ממקרה זה ושראוי כי ינחו את סגני היו"ר ואת חברי הכנסת:

האחד, החשיבות שבשמירה על מעמדם וכבודם של סגני יו"ר הכנסת בעת שהם מנהלים את ישיבות הכנסת. גם אם חופש הביטוי הרחב של חברי הכנסת מאפשר להם לנהל פולמוס חריף עם עמיתיהם באולם המליאה, יש להקפיד שלא לעשות כן כלפי יו"ר הישיבה כדי לאפשר לו למלא את חובתו לנהל את הדיון באופן ממלכתי וניטרלי.

השני, חובתם של סגני יו"ר הכנסת לנהוג איפוק בהפעלת סמכויותיהם להוריד דובר מהדוכן ובעיקר להוציא חבר כנסת מאולם המליאה. מדובר בסמכויות שיש לעשות בהן שימוש רק במצבים חריגים, תוך הקפדה על הוראות התקנון, ולהימנע ממראית עין שלפיה חבר כנסת מוצא מהדיון רק בשל תוכן דבריו שאינו עולה בקנה אחד עם השקפותיו של יו"ר הישיבה.

בהקשר זה מבקשת הוועדה להסב את תשומת לבו של יו"ר הכנסת לכך שמן הראוי לשקול שלא לשבץ את סגני יו"ר הכנסת לניהול דיונים שבהם הם משתתפים כמציעים או כדוברים.

¹ מיום כ"א בחשון התשע"ו - 3.11.2015 (החלטה מס' 8/20; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

**החלטות ועדת האתיקה בעניין
עיסוק נוסף של חברי הכנסת**

החלטת ועדת האתיקה בעניין עיסוק נוסף כעו"ד שלא בשכר¹

1. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מטיל מגבלות על עיסוקים נוספים של חברי הכנסת, למעט עיסוקים "בהתנדבות וללא תמורה". מוסיף החוק וקובע כי חבר הכנסת לא יעסוק בכל עיסוק נוסף, אם יש בו "ייצוג משפטי של בעל דין בהליך משפטי שבו אחד מבעלי הדין הוא המדינה." (ס' 13א(ב)(4)).
2. אכן ניתן להבין הוראות אלה ככאלה המאפשרות לכאורה לחבר כנסת שהוא עו"ד לערוך תצהירים ולאמת חתימות, כאשר הדבר נעשה בהתנדבות.
ואולם, ועדת האתיקה סבורה כי עיסוק נוסף כעו"ד, גם אם ללא תמורה, לרבות עריכת תצהירים ואימותם, יוצר חשש לניגוד עניינים, ובוודאי מראית עין לחשש כזה, ולכן חלה לגבי הוראת חוק החסינות האוסרת עיסוק נוסף שיש בו "אפשרות של ניגוד עניינים בין העיסוק הנוסף לבין תפקידו כחבר הכנסת" (ס' 13א(ב)(3)).
בהתנגשות בין שני הסעיפים, זה המתיר וזה האוסר, עמדת ועדת האתיקה היא שהסעיף בדבר ניגוד העניינים גובר, וכי על חברי הכנסת להימנע מכל עיסוק נוסף כעורכי דין. יצירת הבחנות והותרת פתח לעיסוקים נוספים בתחום עריכת הדין יש בה פוטנציאל מובהק לניגוד עניינים ולפגיעה בתדמית הכנסת וחברי הכנסת.
אשר לחתימה על תצהירים, הנחזית להיות פעולה טכנית פשוטה, אלה לרוב נחתמים לצורך הגשת בקשות לרשויות המדינה השונות, מה שעלול ליצור מצג כלפי הרשויות שחבר הכנסת עומד מאחורי הבקשה או המבקש, ולכן בוודאי שאין מקום לכך ששמו של חבר כנסת יתנוסס על גבי תצהיר שמופנה לרשויות אלה.
3. לא בכדי היועץ המשפטי לכנסת הנחה בתחילת כהונתה של הכנסת ה-20 את חברי הכנסת החדשים שהם עורכי דין, כי הם רשאים להמשיך את חברותם בלשכת עורכי הדין, אולם הדגיש כי "מובן כי אין בהיתר להמשך החברות בלשכה כדי להתיר עיסוק כלשהו במקצוע עריכת הדין".
4. הוועדה מאמצת איפוא את חוות דעתו של היועץ המשפטי לכנסת בעניין זה, וקובעת כי כל עיסוק נוסף כעורך דין ללא תמורה, לרבות אימות חתימה על תצהירים, מהווה הפרה של כללי האתיקה, ועל כן יש להימנע מכך. ועדת האתיקה רשאית, במקרים חריגים, לתת לחבר הכנסת אישור בכתב ומראש לנהוג בעניין מסוים בחריגה מהוראות אלה.

¹ מיום כ"ו באדר התשע"ח - 13.3.2018 (החלטה מס' 52/20; זהו החלק העקרוני מתוך החלטה שעסקה בח"כ מסוים).

החלטה של ועדת האתיקה בענין השארית שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה או בעסק בהם היה שותף בטרם נבחר לכנסת¹

1. בעקבות קובלנה שהוגשה לוועדת האתיקה, בעניין השארית שמו של חבר הכנסת בשם הפירמה של משרד עורכי דין בו הוא היה חבר בטרם נבחר לכנסת, ראתה לנכון ועדת האתיקה להבהיר את הנושא ולפרסם את החלטתה זו.
2. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (להלן-"חוק החסינות") מטיל בסעיף 13א(א) איסור על חבר הכנסת לעסוק בעיסוק נוסף, למעט עיסוק בהתנדבות וללא תמורה. האיסור בחוק מנוסח בהרחבה, והוא נפרש על עיסוק של חבר הכנסת בכל עסק (וכאמור, למעט, בהתנדבות וללא תמורה), בעצמו או שיתוף עם אחר, לרבות עובד או שלוח, לרבות עיסוק חד-פעמי, ייצוג של אחר, מתן ייעוץ או קיום פעילות שדלנית, ועוד. מעבר לכך, אסור כל עיסוק שיש בו משום פגיעה בכבוד הכנסת, במעמדו של חבר הכנסת או בחובותיו, חשש של ניצול לרעה או השגת יתרון או העדפה אישית בשל היותו חבר הכנסת. כן אסור ייצוג משפטי של בעל דין מול רשויות המדינה, ואפשרות של ניגוד עניינים בין העיסוק הנוסף לבין התפקיד כחבר הכנסת.
3. סעיף 13א(ה) לחוק מעניק לחבר כנסת חדש תקופת מעבר, וקובע כי האיסור לא יחול בתקופה של ששת החודשים הראשונים לכהונתו של חבר הכנסת. תקופת המעבר נועדה לאפשר לחבר כנסת חדש להסדיר את ענייניו ועסקיו.
- חוק החסינות מהווה הסדר ספציפי ותכליתי, לענייננו, היא למנוע ניגוד עניינים בעניינים המוסדרים בחוק, וכן להבטיח שחבר הכנסת יקדיש את מירב זמנו למילוי התפקיד.
4. ועדת האתיקה קיימה מספר דיונים בנושא, ולפי שלסוגיה זו היבטים רחבים והיא נוגעת לחברי כנסת רבים, פנתה הוועדה אל חברי הכנסת המעוניינים, להביע עמדתם בנושא. הפונים הוזמנו לישיבת הוועדה, בה השתתף גם השופט (בדימוס) יצחק זמיר, יושב ראש הוועדה להכנת כללי אתיקה לחברי הכנסת.

¹ מיום כ"ג בטבת התשס"ח - 1.1.2008 (החלטה מס' 25/17). ההחלטה חלה מהכנסת ה-18.

5. במהלך דיוני ועדת האתיקה נשמעו עמדות שונות וניתנה הדעת לשיקולים ולאינטרסים הניצבים זה כנגד זה: מחד, מעמדה של הכנסת, כבודה ואמון הציבור ברשות המחוקקת; העדר ניגוד עניינים ומניעת לזות שפתיים; החשש מפני הטעיית הציבור ומראית עין אסורה והאפשרות שהאזרח הסביר עשוי להתקשר עם משרד פלוני הנושא את שמו של חבר הכנסת, רק בשל המחשבה שהדבר עשוי לפתוח בעבורו דלתות ברשויות השלטון.

מאידך, רבים מחברי הכנסת נבחרים לאחר שנים רבות של עשייה ופעילות ושם הפירמה הנושאת את שם אינו מהווה רק מוניטין אלא מסמל היסטוריה של עשייה, יצירה ונכס בר-קיימא. כמו כן קיים אינטרס ציבורי שלכנסת יגיעו נבחרים איכותיים שבאמתחתם עשייה ופעילות מבורכת. בנוסף, ייתכן כי למחיקת שם הפירמה השלכות על קניינו של חבר הכנסת ושל שותפיו. עוד ניתנה הדעת לבעייתיות המשפטית הקיימת בהנחיית חבר הכנסת לבקש משותפיו לשנות את שם הפירמה.

6. הוועדה הגיעה לכלל מסקנה שבמכלול השיקולים והאינטרסים יש להעדיף את אינטרס הכנסת ואת אמון הציבור בכנסת. הוועדה החליטה כי יש לפרש את כללי האתיקה כך שהמשך השימוש בשמו של חבר הכנסת בשם הפירמה במשרד או בעסק בו היה שותף בטרם היבחרו לכנסת, הינו אסור, שכן, קיימת בהתנהגות זו מראית עין בעייתית ואף חשש להטעיית הציבור. משכך, קבעה הוועדה כי לשם שמירה על כבוד הכנסת, באחריות חבר הכנסת לדאוג לכך ששמו יוסר משם הפירמה או העסק כל עוד הוא מכהן כחבר הכנסת.

7. ואולם, על אף קביעת הכלל האמור, קובעת ועדת האתיקה כי חבר הכנסת, עם היבחרו, יוכל לקבל היתר מוועדת האתיקה להשאר שמו בשם הפירמה או העסק. ההיתר שיינתן יכול שיהיה מותנה בתנאים על פי קביעת הוועדה.

8. בקשה למתן היתר כאמור תוגש לוועדת האתיקה על ידי חבר הכנסת במהלך התקופה הקבועה בסעיף 13א(ה) לחוק החסינות או במהלך תקופת הכנסת עקב שינוי בנסיבות פעולת העסק או המשרד המצדיק פנייה מחודשת לקבלת היתר.

9. ועדת האתיקה תדון ותחליט בבקשה לקבלת ההיתר בהתאם לשיקולים הבאים: אופיו של המשרד או העסק בו חבר הכנסת שותף; עוצמת החשש מפני מראית עין אסורה; מידת הקשר בין הנושאים בהם עוסק המשרד או העסק בו חבר הכנסת שותף, לבין פעולת משרדי הממשלה השונים והכנסת; נסיבות מיוחדות אחרות.

10. כאמור, סעיף 13א(ה) לחוק מעניק לחבר כנסת חדש תקופת מעבר בת שישה חודשים, שנועדה לאפשר לו להסדיר את ענייניו ועסקיו. הוועדה קבעה כי לעניין החלטה זאת, יראו את כל חברי הכנסת ה-18 כחברי כנסת חדשים.

החלטת ועדת האתיקה בדבר כהונת חברי הכנסת בתפקידים בהסתדרות הציונית העולמית¹

חבר כנסת רשאי לכהן בתפקיד ציר ישראלי לקונגרס הציוני. זאת, משום שהצירים הישראליים אינם נבחרים לתפקידם, וכן, לאור מהות התפקיד והזמן הנדרש לביצועו.

לעומת זאת, כהונה בכל תפקיד נבחר בהסתדרות הציונית העולמית, לרבות תפקיד נשיא הקונגרס הציוני; חבר הנהלת ההסתדרות הציונית או יו"ר ההנהלה; חבר הוועד הפועל הציוני או חבר נשיאות הוועד הפועל; חבר בית הדין העליון או יו"ר בית הדין אינה עולה בקנה אחד עם הוראות חוק החסינות והיא אסורה.

החלטת ועדת האתיקה בדבר חברי הכנסת השוהים בחופשה ללא תשלום (חל"ת) ממקום עבודתם הקודם²

כידוע, בהתאם לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, חברי הכנסת אינם רשאים להמשיך ולעבוד במקום שבו עבדו לפני תחילת כהונתם בכנסת. עם זאת, כללי האתיקה לחברי הכנסת קובעים כי חבר הכנסת רשאי לשהות בחופשה ללא תשלום (חל"ת) מהמקום שבו עבד בעבר, וכך קובע סעיף 13ג לכללים:

¹ מיום י"ז בתמוז התשס"ז - 3.7.2007 (החלטה מס' 17/17).
² מיום י"ט באדר ב' התשע"ו - 29.3.2016 (החלטה מס' 17/20).

"(א) חבר הכנסת רשאי לשהות בחופשה בלא תשלום ממקום העבודה שבו עבד לפני תחילת כהונתו, ובלבד שאין הוא מקבל כל תמורה ממקום העבודה; חבר הכנסת השוהה בחופשה בלא תשלום יודיע על כך לוועדת האתיקה בסמוך לאחר תחילת כהונתו.

(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי להטיל חובות על מקום העבודה שבו עבד חבר הכנסת לפני תחילת כהונתו."

הוראה זו נגזרת מכך שהכהונה בכנסת היא זמנית, ומטרתה לאפשר לחבר הכנסת לשוב לעבודתו הקודמת לאחר סיום הכהונה בכנסת ולשמור על זכויותיו הפנסיוניות.

לאחר שמספר חברי כנסת הודיעו לוועדת האתיקה כי הם שוהים בחל"ת ממקום עבודתם הקודם, נדרשה ועדת האתיקה לשאלה האם יש להטיל מגבלות כלשהן על חבר הכנסת השוהה בחל"ת, כדי שהשהייה בחל"ת תעמוד בהוראות החוק וכללי האתיקה, ותמנע אפשרות של ניגוד עניינים, והחליטה כך:

1. על חבר הכנסת השוהה בחל"ת להימנע מלעסוק בענייניו של מקום עבודתו הקודם במסגרת פעילותו הפרלמנטרית והציבורית, לרבות פעילות לקידום מקום העבודה מול גורמים בכנסת, בממשלה או ברשויות מקומיות. עם זאת, חבר הכנסת רשאי לעסוק במסגרת פעילותו הפרלמנטרית בתחום הרחב שבו עוסק מקום עבודתו הקודם, ובלבד שהפעילות לא תמוקד במקום העבודה הספציפי בלבד.

כך למשל, חבר כנסת השוהה בחל"ת מאחת האוניברסיטאות רשאי לעסוק במסגרת פעילותו הפרלמנטרית בתחום ההשכלה הגבוהה, כל עוד לא מדובר בעניין הנוגע לאותה אוניברסיטה בלבד. כך גם חבר כנסת שהוא רופא השוהה בחל"ת מאחת מקופות החולים או מבית חולים מסוים, אינו מנוע מלעסוק בתחום הבריאות, כל עוד לא מדובר בעניין הנוגע למקום עבודתו הקודם בלבד.

2. חבר הכנסת השוהה בחל"ת לא ישמש כיושב ראש או כחבר בוועד העובדים של מקום עבודתו הקודם.

החלטת ועדת האתיקה בעניין השתתפות חברי הכנסת בתכניות באמצעי התקשורת¹

1. לאחרונה התעוררה שאלת השתתפותם של חברי הכנסת כמשתתפים קבועים בתכניות בידור ו"ריאליטי" בטלוויזיה.

2. בקשה של חבר כנסת להתקשר עם זכיינית ערוץ 2 לצורך השתתפות בתכנית הטלוויזיה "רוקדים עם כוכבים" אף הובאה לפתחו של היועץ המשפטי לכנסת, אשר קבע בחוות דעת מיום 18.3.2012 כי קיימת מניעה משפטית בהתקשרות חוזית של חברי הכנסת עם כלי התקשורת לסוגיהם וביצירת מתכונת השתתפות הכרוכה במתן סוג של "קביעות" לאורך זמן לחברי הכנסת בתכניות טלוויזיה ורדיו, כמו גם באמצעי תקשורת אחרים.

חוות הדעת עמדה על הבעייתיות הכרוכה במתכונת זו של קביעות והמשכיות, הן בהיבט של ניגוד העניינים, והן בהיבט של קבלת טובת הנאה אסורה. עוד צוין בה כי בשל מורכבות היחסים בין חברי הכנסת והתקשורת, ועוצמת התלות ההדדית שביניהם, יש לשמור ולהקפיד על קווי תיחום וגבולות ברורים בין סיקור והשתתפות מקובלים של חברי הכנסת במסגרות השונות והמגוונות של אמצעי התקשורת, לבין הפיכתם למשתתפים קבועים באותן מסגרות, הפועלים מכוח הסכמים, והמחויבים לכלי תקשורת ולזכיינים מסוימים ומזוהים עמם.

3. חוות דעתו העקרונית של היועץ המשפטי לכנסת מקובלת על הוועדה, ובהמשך לכך היא קובעת את הכללים הבאים בכל הנוגע להשתתפות חברי הכנסת בתכניות באמצעי התקשורת:

א. חברי הכנסת מתראיינים כל העת ומסוקרים באופן תדיר באמצעי התקשורת לסוגיהם. במסגרת זו הם גם משתתפים מעת לעת בתוכניות טלוויזיה ורדיו, גם אם אלה אינן עוסקות באופן ישיר באקטואליה, לרבות בתוכניות סאטירה ובידור. עניין זה מקובל ולגיטימי, ומהווה חלק משגרת עבודתם של חברי הכנסת ואפיק מרכזי להבאת עמדותיהם בפני הציבור, להעלאת נושאים על סדר היום הציבורי, ולהתוודעות הציבור לאישיותם ולפועלם. השתתפות כזו של חברי הכנסת בתוכניות שונות באמצעי התקשורת אינה נעשית במתכונת של השתתפות קבועה, אינה כרוכה בכל מחויבות חוזית כלפי ההפקה או הגוף המשדר, אין בצידה תמורה, ואינה הופכת את חבר הכנסת

¹ מיום כ"ז באדר התשע"ב - 21.3.2012 (החלטה מס' 74/18).

לחלק בלתי נפרד ומזוהה עם התכנית ועם הערוץ המשדר אותה, ולכן ככלל היא אינה מעוררת קשיים במישור האתי.

ב. לעומת זאת, חל איסור על חברי הכנסת להתקשר בחוזה עם גוף תקשורת וכן להשתתף באופן קבוע ומתמשך בתכניות טלוויזיה ורדיו, או באמצעי תקשורת אחרים, כגון כתיבת טור קבוע בעיתונות הכתובה או באתרי חדשות מסחריים באינטרנט, שכן מתכונת זו עלולה ליצור מחויבות משמעותית של חבר הכנסת לגופי התקשורת, שענייניהם נדונים תדיר בכנסת ובוועדותיה, ואף עלולה להוות טובת הנאה אסורה לחבר הכנסת.

ג. מעבר לכך, ישנן תכניות שההשתתפות בהן, גם אם חד פעמית, מעוררת שאלה אתית בהקשר של פגיעה בכבוד הכנסת וחבריה. בעניין זה לא ניתן לקבוע מסמרות מראש, ועל כן הוועדה ממליצה לפנות אליה בכל מקרה שמתעורר ספק לצורך קבלת החלטה ספציפית.

החלטת ועדת האתיקה בעניין השתתפות חברי הכנסת בתכניות באמצעי התקשורת¹ (בהמשך להחלטה 74/18)

החלטת הוועדה מס' 74/18, הגם שניתנה אגב בקשה להשתתף בתכנית ריאליטי, לא הגבילה את עצמה לז'אנר מסוים, אלא קבעה את העיקרון לפיו השתתפות קבועה ומתמשכת בתכנית, ההופכת את חבר הכנסת לחלק בלתי נפרד מצוות התכנית, היא אסורה, זאת בשל הצורך לשמור על גבולות ביחסים שבין חברי הכנסת לבין התקשורת, שהתלות ההדדית ויחסי הגומלין ביניהם מצד אחד מחויבי המציאות ומצד שני טומנים בחובם פוטנציאל בעייתי.

בהחלטתה מבקשת הוועדה לאזן בין הצורך של חברי הכנסת לבוא לידי ביטוי בכלי התקשורת השונים, לשם העברת מסרים וקידום אג'נדה, ובימינו הדבר נעשה לא רק בתכנית אקטואליה אלא בתכניות מסוגים שונים, ובהן תכניות בידור וסאטירה, לבין הצורך למנוע מצב שבו חבר כנסת מזוהה עם כלי תקשורת מסוים, זוכה ממנו לטובות הנאה בדמות חשיפה קבועה לאורך זמן, ואף עלול להיקלע למצב של ניגוד עניינים כאשר נושאים הנוגעים לכלי התקשורת נדונים בכנסת ובוועדותיה.

¹ מיום י"ב באייר התשע"ז - 8.5.2017 (החלטה מס' 31/20). (זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

לאור זאת, ולמען הסר כל ספק, הוועדה שבה ומבהירה את עמדתה לפיה השתתפות קבועה ונמשכת של חבר כנסת בתכנית ספציפית בתקשורת היא אסורה.

היות ולא אחת מתעורר ספק האם השתתפות חוזרת בתכנית מסוימת נחשבת "קבועה ונמשכת", ממליצה הוועדה כי חברי הכנסת המתלבטים בעניין זה יפנו לקבלת עמדתה של הוועדה מראש.

החלטת ועדת האתיקה בעניין השתתפות בעיתון הנושא אופי פרסומי¹

לאחרונה התקבלו בוועדת האתיקה תלונות בנוגע לחברי כנסת שנטלו חלק, בראיון או בפרויקט צילומים, בעיתונים הנושאים אופי שיווקי או פרסומי-מסחרי, או בכאלה המתפרסמים מטעם המחלקה המסחרית של עיתון "רגיל".

ועדת האתיקה דנה בעניין והחליטה להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת לכך שאין להתראיין או להשתתף בהפקה מטעם עיתונים מסחריים או מטעם המחלקות המסחריות של העיתונים הרגילים. שכן, המגזינים המסחריים למיניהם נועדו לצרכי קידום מכירות, מיתוג ויח"צ של גורמים מסחריים וחל איסור על חברי הכנסת לסייע בקידומם של גורמים מסוג זה או לתת להם חסות.

אנא הקפידו מכאן ואילך על איסור זה.

¹ מכתב לחברי הכנסת מיום כ"א באדר א' התשע"ו - 1.3.2016 (החלטה מס' 14/20).

**החלטות ועדת האתיקה בעניין קבלת
מתנות וטובות הנאה, השתתפות
באירועים ונסיעות לחו"ל**

החלטת ועדת האתיקה בעניין גיוס תרומות לצורך רפואי או למימון הוצאות משפטיות¹

1. בכפוף לקבלת אישור מראש של ועדת האתיקה, חבר הכנסת רשאי לקבל תרומות שמטרתן מימון צורך רפואי משמעותי או מימון הוצאות משפטיות עבורו.
כמו כן חבר הכנסת רשאי לקבל תרומות שמטרתן מימון צורך רפואי משמעותי עבור קרובו, כהגדרתו בסעיף 1 לכללי האתיקה (בן זוג, הורה, צאצא, וכל קרוב משפחה שפרנסתו על חבר הכנסת).
2. ועדת האתיקה תדון במתן אישור לקבלת התרומות על יסוד בקשה בכתב של חבר הכנסת ובה פירוט של הצורך בקבלת התרומות; הוועדה רשאית לבקש מחבר הכנסת לצרף לבקשתו מידע ומסמכים בעניין זה, ואף רשאית לבקש מחבר הכנסת להופיע בפניה.
3. אישרה ועדת האתיקה קבלת תרומות, יפתח חבר הכנסת חשבון בנק נפרד שישמש לקבלת התרומות; חשבון הבנק ינוהל על ידי עורך דין או רואה חשבון שיבחר חבר הכנסת, ובלבד שאינו קרוב משפחתו, לרבות קרוב משפחה שאינו מדרגה ראשונה, שישמש נאמן בחשבון ויידרש לאשר לגבי כל הוצאה כי היא נועדה למטרה שאישרה ועדת האתיקה.
4. חבר הכנסת רשאי לקבל מתורם בודד תרומה ששוויה אינו עולה על 5,000 שקלים חדשים או לקבל מתורם בודד כמה תרומות שצירופן אינו עולה סכום זה. לעניין זה יראו תרומות של אדם ובני ביתו הסמוכים על שולחנו או של מי שתלויים בו מבחינה כלכלית כתרומה אחת.
5. חבר הכנסת לא יקבל תרומה שניתנה בעילום שם או תרומה מתאגיד.
6. חבר הכנסת אשר קיבל אישור של ועדת האתיקה לקבלת תרומות יעביר לוועדה מדי 1 בכל חודש, או במועד אחר שתקבע הוועדה, דיווח אודות התרומות שקיבל, בציון שם התורם וגובה התרומה. ועדת האתיקה תפרסם את הדיווח באתר האינטרנט של הוועדה.

¹ נוהל זה מחליף את החלטת ועדת האתיקה "קבלת תרומות למימון הגנה משפטית ועזרה רפואית" מיום 1.7.1997.

7. חבר הכנסת רשאי לקבל תרומה ולהשתמש בה אך ורק לצורך המטרה שהוצגה בפני ועדת האתיקה. ועדת האתיקה רשאית לפי בקשת חבר הכנסת לאשר לו להשתמש בכספי התרומות גם לשם מימון שכר הטרחה של עורך הדין או רואה החשבון המשמש כנאמן בחשבון התרומות לפי סעיף 3.
8. חבר הכנסת לא יקבל תרומה שקבלתה מעוררת חשש לניגוד עניינים. ועדת האתיקה רשאית לדרוש מחבר הכנסת להחזיר תרומה שלדעתה קבלתה מעוררת חשש לניגוד עניינים. חבר הכנסת רשאי להיוועץ מראש עם ועדת האתיקה או עם היועץ המשפטי לכנסת בשאלה האם תרומה מסוימת מעוררת חשש לניגוד עניינים.
9. ניתנה לחבר הכנסת תרומה בסכום העולה על הסכום האמור בסעיף 4 יחזיר חבר הכנסת לתורם ללא דיחוי את חלק התרומה שהוא מעל למותר.
10. פג הצורך הרפואי או המשפטי שהביא לקבלת התרומות, גויסו כספים בסכום הנדרש, או לא נעשה שימוש בכל הכספים שהתקבלו למטרה שלשמה גויסו, יפסיק חבר הכנסת לקבל תרומות, ויתרה שנותרה בידיו – תוחזר לתורמים ללא דיחוי.
11. לא ניתן להחזיר לתורמים סכומים שעל חבר הכנסת להחזיר לפי סעיפים 8, 9 ו-10 יעבירם לאוצר המדינה באמצעות חשב הכנסת.
12. אחת היא אם תרומה ניתנה לחבר הכנסת או לקרובו או לאדם אחר הפועל מטעמו או למענו בקשר למטרה שלשמה נאספו התרומות.
13. ועדת האתיקה רשאית, במקרים חריגים, לתת לחבר הכנסת אישור בכתב לנהוג בעניין מסוים בחריגה מהוראות נוהל זה, בתנאים או בלא תנאים, אם שוכנעה כי הדבר מוצדק בנסיבות המקרה.
14. המגבלות הקבועות בנוהל זה לא יחולו על תרומה שניתנה מאת בני משפחתו של חבר הכנסת; לעניין זה, "בן משפחה" - בן זוג, הורה, הורי הורה, ילד, את, אחיין, גיס, דוד, בן דוד מקרבה ראשונה, חם ונכד.

15. בהתאם לסעיף 75(7) לכללי חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (השתתפות בהוצאות משפטיות), התשס"ג-2003, חבר הכנסת לא יהיה זכאי להשתתפות בהוצאות משפטיות בהליך מסוים לפי הכללים האמורים, אם החליט לאסוף או הסכים לקבל תרומות לצורך ייצוג משפטי באותו הליך.
16. נוהל זה אינו חל על קבלת תרומה שיסודה או נסיבותיה בניגוד עניינים או בעבירה המנויה בחוק העונשין.
17. נוהל זה לא יחול על שרים וסגני שרים, ויחול עליהם לעניין זה הוראות והנחיות שקבעו גורמי הממשלה המוסמכים לכך, ובכלל זה היועץ המשפטי לממשלה ומבקר המדינה.

החלטת ועדת האתיקה

בעניין איסור קבלת תרומות לחשבון הבנק של חבר הכנסת¹

הוועדה מבקשת להפנות את תשומת לב כל חברי הכנסת לכך שבכל מקרה שבו חבר הכנסת מסייע לגופים ציבוריים לגייס תרומות, בין אם עבור גוף שחבר הכנסת קשור אליו ובין אם למטרה ציבורית אחרת, חל איסור מוחלט על חבר הכנסת לקבל את הכספים לחשבון הפרטי, גם לא באופן זמני.

¹ מיום ו' בטבת התשע"א - 13.12.2010 (החלטה מס' 44/18; זהו החלק העקרוני מתוך ההחלטה שעסקה בקובלנה נגד ח"כ מסוים).

החלטת ועדת האתיקה בעניין קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי הכנסת¹

א. טובות הנאה - עקרונות

- (1) חבר הכנסת הינו עובד הציבור. ככזה חלות עליו, בין היתר, נורמות התנהגות ראויה במסגרת אתיקה, שיש באי קיומן טעם לפגם.
- (2) ציבור האזרחים רשאי לדרוש מחברי הכנסת שהיושרה שלהם כנבחרי הציבור תהיה ללא דופי. חברי הכנסת חייבים לעמוד בדרישה ציבורית זו.
- (3) לפיכך, חברי הכנסת ינהגו באופן שלא יעמיד במבחן את היושרה שלהם כנבחרי הציבור ולא יפגעו באמון הציבור ביושרה זו.
- (4) אשר על כן, חברי הכנסת יסרבו לקבל טובת הנאה כלשהי, במישרין או בעקיפין, העלולה להתפרש בעיני הבריות כנסיון להשפיע על הדרך שבה ימלאו את תפקידם הציבורי.
- (5) חברי הכנסת יהיו רגישים גם לכל חשש של מראית עין של נסיון להשפיע עליהם באמצעות טובת הנאה כלשהי.

ב. קבלת טובת הנאה

- (1) חבר הכנסת לא יקבל, לעצמו או לקרובו, טובת הנאה בקשר למילוי תפקידו, או בשל היותו חבר הכנסת.
- (2) לענין זה -
"קרוב" - בן זוג של חבר הכנסת, הורה, צאצא, אח ובן זוגו של כל אחד מאלה וכן כל קרוב משפחה שפרנסתו על חבר הכנסת;

¹ מיום ל' בשבט התשס"ב - 12.2.2002.

"טובת הנאה" - כסף, שווה כסף, נכס, מוצר, שירות או טובת הנאה אחרת, ובכלל זה -

(א) תלושי קניה ומתנות לחגים או לציון אירועים מיוחדים;

(ב) הזמנות, כרטיסי מנוי או כרטיסים לאירועים או למתקנים שהכניסה אליהם היא בתשלום (כגון מתקני ספורט ובילוי, חדר כושר, מוזיאונים, מסעדות, בתי מלון, הצגות, קונצרטים וכיוצא באלה);

(ג) הנחות בקשר לרכישת מצרך או קבלת שירות מעבר להנחה המקובלת לגבי כלל הציבור, או שדרוג מצרך או שירות מעבר לרמה לגביה ניתן תשלום (למשל החלפת מכשירי הטלפון הסלולארי מעבר למה שניתן לכלל הציבור);

(ד) השתלמות על חשבון גופים עסקיים וגופים אחרים שאינם הכנסת, שלא באישור ועדת האתיקה.

ג. סייגים לאיסור קבלת טובת הנאה

טובות ההנאה המנויות להלן לא ייחשבו כטובת הנאה שאסור לקבלה:

(1) השתתפות ללא תמורה באירועים המפורטים להלן, הכרוכים לגבי כלל הציבור בתשלום, אליהם הוזמן חבר הכנסת בתוקף תפקידו:

(א) אירוע ממלכתי או אירוע בעל אופי ציבורי-רשמי (כגון אירוע לציון מאורעות בתולדות המדינה);

(ב) אירוע שהכנסותיו מיועדות למטרה ציבורית;

(ג) אירוע פומבי (כגון אירוע ספורט או תרבות) בו משמש חבר הכנסת אורח כבוד;

(ד) אירועי תרבות, השתלמויות או ימי עיון שבהם משתתף חבר הכנסת כמרצה או כדובר.

- (2) השתתפות באירועים המפורטים להלן, שאינם כרוכים בתשלום, אליהם הוזמן חבר הכנסת בתוקף תפקידו:
- (א) אירוע חגיגי של מוסדות, מפעלים או בתי עסק;
- (ב) שמחות בעלות אופי משפחתי כגון בר מצווה או חתונה;
- (3) קבלת מתנה שנהוג לתיתה, לרגל מאורע חגיגי של חבר הכנסת (כגון בר מצווה או חתונה) או של קרובו;
- (4) קבלת מתנה סמלית הניתנת לשם פרסומת או מטעמי נימוס;
- (5) קבלת מתנה מחברים לעבודה או קבלת פרס על הישגים, אם ניתן להענקתו פומבי בדרך שנקבעה בתקנות לפי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979.

ד. דינה של טובת הנאה אסורה¹

- (1) ניתנה לחבר הכנסת טובת הנאה אסורה והוא לא החזירה לנותן, תקום טובת ההנאה לקנין הכנסת.
- (2) חבר הכנסת שקיבל טובת הנאה וברצונו להחזיק בה ולא להעבירה לכנסת, יפנה לקבלת היתר לוועדת ההיתרים לפי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979.

¹ לענין זה ראה גם סעיף 2(א1) לחוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979 והתקנות שהותקנו מכוחו, לפיהם רשאי חבר הכנסת לבקש היתר להקנות לו, תמורת תשלום, מתנה שקיבל.

החלטת ועדת האתיקה בעניין השתתפות חברי הכנסת באירועי תרבות¹

1. בעקבות הזמנת חבר כנסת להצגה הקשורה ליוזמת חקיקה מסוימת שעליה חתום חבר הכנסת, ראתה לנכון ועדת האתיקה להבהיר ולפרש את ההנחיות הקיימות בנוגע להשתתפות חברי כנסת באירועי תרבות.

2. הדין אינו מתיר לחבר הכנסת לקבל כל טובת הנאה בקשר למילוי תפקידו. ראו לעניין זה גם את סעיף 4 לכללי האתיקה של חברי הכנסת הקובע כי:

"חבר הכנסת לא יקבל, בין במישרין ובין בעקיפין, הנאה חומרית בעד מעשה שעשה, בכנסת או מחוץ לה, בתפקידו או במעמדו כחבר הכנסת".

3. ביום ל' בשבט התשס"ב (12.2.2002) קיבלה ועדת האתיקה החלטה בענין קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי הכנסת, ושעיקרה - איסור קבלת "טובת הנאה" על ידי חבר הכנסת או קרובו.

4. "טובת הנאה" הוגדרה בהחלטה האמורה כך:

"טובת הנאה" - כסף, שווה כסף, נכס, מוצר, שירות או טובת הנאה אחרת, ובכלל זה -

(א) תלושי קנייה ומתנות לחגים או לציון אירועים מיוחדים;

(ב) הזמנות, כרטיסי מנוי או כרטיסים לאירועים או למתקנים שהכניסה אליהם היא בתשלום (כגון מתקני ספורט ובילוי, חדר כושר, מוזיאונים, מסעדות, בתי מלון, הצגות, קונצרטים וכיוצא באלה);

(ג) הנחות בקשר לרכישת מוצר או קבלת שירות מעבר להנחה המקובלת לגבי כלל הציבור, או שדרוג מוצר או שירות מעבר לרמה לגביה ניתן תשלום (למשל, החלפת מכשירי הטלפון הסלולארי מעבר למה שניתן לכלל הציבור);

(ד) השתלמות על חשבון גופים עסקיים וגופים אחרים שאינם הכנסת, שלא באישור ועדת האתיקה.

¹ מיום י"ט בסיון התשס"ז - 5.6.2007 (החלטה מס' 16/17).

5. בהחלטה האמורה נקבעו סייגים לאיסור קבלת טובת הנאה על ידי חבר הכנסת. על פי ההחלטה, טובת ההנאה המפורטות להלן אינן נחשבות לטובות הנאה שאסור לקבלן :

(1) השתתפות ללא תמורה באירועים המפורטים להלן, הכרוכים לגבי כלל הציבור בתשלום, אליהם הוזמן חבר הכנסת בתוקף תפקידו:

(א) אירוע ממלכתי או אירוע בעל אופי ציבורי-רשמי (כגון אירוע לציון מאורעות בתולדות המדינה) ;

(ב) אירוע שהכנסותיו מיועדות למטרה ציבורית ;

(ג) אירוע פומבי (כגון אירוע ספורט או תרבות) בו משמש חבר הכנסת כמרצה או כדובר.

(2) השתתפות באירועים המפורטים להלן, שאינם כרוכים בתשלום, אליהם הוזמן חבר הכנסת בתוקף תפקידו:

(א) אירוע חגיגי של מוסדות, מפעלים או בתי עסק ;

(ב) שמחות בעלות אופי משפחתי כגון בר-מצווה או חתונה ;

(3) קבלת מתנה שנהוג לתיתה, לרגל מאורע חגיגי של חבר הכנסת (כגון בר מצווה או חתונה) או של קרובו ;

(4) קבלת מתנה סמלית הניתנת לשם פרסומת או מטעמי נימוס ;

(5) קבלת מתנה מחברים לעבודה או קבלת פרס על הישגים אם ניתן להענקתו פומבי בדרך שנקבעה בתקנות לפי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979.

6. ביום י"ז בתמוז התשס"ד (6.7.2004) דנה ועדת האתיקה שוב בנושא והחליטה כי אם מדובר בהצגה או באירוע תרבות אחר שלנושא יש זיקה ישירה לאופי עבודתם ולתפקידם של חברי הכנסת והם הוזמנו לאירוע זה, למעשה, בתוקף תפקידם - אין המדובר בטובת הנאה שאסור לקבלה, גם אם לגבי כלל הציבור הכניסה לאירוע מסוג זה כרוכה בתשלום.

7. ועדת האתיקה רואה להבהיר כי גם במקרה שבו מדובר בהצגה או באירוע תרבות אחר מיוחד אשר קיימת חשיבות ציבורית להשתתפות חברי הכנסת באירוע והם הוזמנו לאירוע זה, למעשה, בתוקף תפקידם - אין המדובר בטובת הנאה שאסור לקבלה, גם אם לגבי כלל הציבור הכניסה לאירוע מסוג זה כרוכה בתשלום.

החלטות נוספות של ועדת האתיקה בעניין קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי הכנסת

1. ביום א' בתמוז התשס"ב (11 ביוני 2002) דנה ועדת האתיקה בנושא **קבלת ספרים** על ידי יושב ראש הכנסת וחברי הכנסת.

החלטת הוועדה: ככלל, הוועדה איננה רואה בקבלת ספרים מגופים שונים ענין האסור מתוקף איסור קבלת טובת הנאה. על כן, אין הוועדה מוצאת לנכון להוציא כללים והנחיות בנושא זה. הוועדה משאירה לשיקול דעתו של כל חבר כנסת מתי לדחות ומתי לקבל ספר ו/או סדרת ספרים מגוף כלשהו וזאת בהתחשב בשווי מתנה ו/או חשש לניגוד ענינים.

2. ביום י"ז בתמוז התשס"ד (6 ביולי 2004) דנה ועדת האתיקה בענין **השתתפות חברי הכנסת באירועי תרבות שבסיומם נערך דיון בנוכחות הקהל**.

החלטת הוועדה: אם מדובר בהצגה או באירוע תרבות אחר שלנושא יש זיקה ישירה לאופי עבודתם ולתפקידם של חברי הכנסת והם הוזמנו לאירוע זה, למעשה, בתוקף תפקידם - אין המדובר בטובת הנאה שאסור לקבלה, גם אם לגבי כלל הציבור הכניסה לאירוע מסוג זה כרוכה בתשלום.

3. ביום ד' בטבת התשס"ז (26 בדצמבר 2006) קיימה ועדת האתיקה דיון עקרוני בנושא **קבלת טובות הנאה בידי חברי כנסת על ידי שדלנים הפועלים בכנסת**.

2. ועדת האתיקה ביקשה להבהיר, את המובן מאליו, כי על חבר הכנסת לסרב לקבל משדלן, במישרין או בעקיפין, תמורה או טובת הנאה, בין עבורו ובין עבור אדם או גוף אחר.

3. יוער, כי בענין זה לא יחול הסייג המצוי בהחלטת ועדת האתיקה בענין קבלת מתנות וטובות הנאה, הקובע כי "קבלת מתנה שנהוג לתיתה, לרגל מאורע חגיגי של חבר הכנסת (כגון בר מצווה או חתונה) או של קרובו" אינה בגדר טובת הנאה.

4. עצם נתינת מתנה לחבר כנסת על ידי בעל ענין (כדוגמת שדלן) יכול שיהיה בה משום ביטוי לצפייה עתידית לקבלת טובת הנאה ודי בכך כדי לאיין את היסוד האישי הנדרש ל"מתנה אישית" בשל אירוע משפחתי.

5. משכך, על חברי הכנסת לסרב לקבל כל מתנה, תמורה או טובת הנאה בין בעבורו ובין עבור אדם או גוף אחר הניתנת על ידי שדלן.

4. ביום 22.12.09 קיבלה ועדת האתיקה החלטה בעניין קובלנה בנושא **שדרוג כרטיס טיסה** ממחלקת עסקים למחלקה ראשונה (החלטה מס' 19/18). אלה הם עיקרי ההחלטה:

א. ההגדרה של המונח "טובת הנאה" בהחלטה בעניין המתנות, אינה מותירה מקום לספק, כי שדרוג כרטיס טיסה למחלקה גבוהה יותר, כמו ממחלקת עסקים למחלקה הראשונה, נכנס לגדרה ומהווה טובת הנאה.

ב. מי שמכהן כחבר הכנסת, חלים עליו כל המגבלות והסייגים החלים על חברי הכנסת בקשר לקבלת מתנות וטובות הנאה, ולעניין זה אין חבר הכנסת רשאי להיתלות בתפקידים אחרים שמילא בעבר, או שהוא ממלא בהווה, כעילה לאי תחולת ההחלטה לעניין המתנות לגביו. כל עוד מכהן אדם כחבר הכנסת, קיימת מראית עין לפיה מתנה או הטבה ניתנת לו בשל כהונתו כחבר הכנסת, גם אם בפועל היא ניתנת לו בתוקף תפקידיו הקודמים, ולפיכך היא אסורה, אלא אם כן ניתן לקבלה בהתאם לסייגים לאיסור, הכלולים בחוק ובהחלטה בעניין המתנות.

ג. כל עוד קיים חשש, שמתן טובת הנאה עלול להיתפס בעיני הציבור כקשור למילוי תפקידם כחברי הכנסת, יש לאסור זאת, שאם לא כן עלול אמון הציבור בכנסת ובחבריה להיפגע. לזוועדה אין ספק כי בכך שהסכים לקבל את השדרוג פגע הנקבל במעמד הכנסת ובמעמד חבריה, וחיזק את התחושה הקיימת למרבה הצער בקרב חלקים ניכרים בציבור כי חברי הכנסת הם נהנתנים שאינם מהססים לקבל הטבות הנובעות מתפקידם. בכך חטא הנקבל כנגד חובתו לעשות לטיפוח אמון הציבור בכנסת וחובתו לשמש דוגמא אישית ומופת להתנהגות נאותה. הועדה אף דוחה את הטענה בדבר "הסדר הקיים מימים ימימה בחברת אל-על ביחס לראשי ממשלה לשעבר" בהיותו בלתי רלוונטי. להסדר כזה או אחר הנוהג בחברה עיסקית אין קשר לכללים המחייבים את חברי הכנסת.

ד. ועדת האתיקה קובעת, כי שדרוג כרטיס טיסה אינו בגדר מתנה "סמלית". זוהי מתנה בעלת ערך כספי רב, גבוה בהרבה ממתנות אחרות, שלגביהן קבעה הוועדה איסור לקבלן (כרטיסים למופעים, למשל). כיוון שכך לא ניתן לקבלה, אף אם הנותן מתכוון לעשות כן כמחווה או מטעמי נימוס.

ה. ככלל, ההנחה היא שמתנה או טובת הנאה לחבר הכנסת ניתנת לו בשל כהונתו האמורה, אלא אם יוכח אחרת, ולפיכך אסור לו לקבלה, גם אם נטען, כי היא ניתנת לו בקשר לתפקיד שמילא בעבר. לפיכך, מתנה או טובת הנאה כאמור תהיה מותרת, רק אם מתקיימים הסייגים הקבועים בחוק, או הסייגים שעליהם החליטה הוועדה.

החלטה של ועדת האתיקה

בענין מתנות הנשלחות בדואר לחברי הכנסת¹

1. בעקבות פניות מחברי כנסת בשאלות הנוגעות למתנות שקיבלו בדואר מגופים שונים, ראתה לנכון ועדת האתיקה להבהיר ולפרש את ההנחיות הקיימות בעניין.
2. סעיף 2(א) לחוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979 (להלן - חוק המתנות) קובע כי "ניתנה לעובד הציבור באשר הוא עובד הציבור מתנה... ועובד הציבור לא סירב לקבלה ולא החזירה לנותנה לאלתר, תקום המתנה לקנין המדינה". סעיף 2(ב)(1) לחוק המתנות, מחריג מכלל מתנה אסורה "מתנה קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין". על פי סעיף 2(ג) לתקנות שירות הציבור (מתנות), תש"ס-1980, ניתן לפנות בבקשה לוועדה המשרדית (להלן - ועדת המתנות), על מנת שזו תקבע האם המתנה שנתקבלה עומדת בתנאי החריג וניתן לראות בה "מתנה קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין".
3. החלטת ועדת האתיקה בעניין קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי הכנסת מיום ל' בשבט התשס"ב (12 בפברואר 2002), קובעת כי "חבר הכנסת הוא עובד הציבור" לעניין זה, וכי ככלל, חברי הכנסת "יסרבו לקבל טובת הנאה כלשהי, במישרין או בעקיפין, העלולה להתפרש בעיני הבריות כניסיון להשפיע על הדרך שבה ימלאו את תפקידם הציבורי". עוד קובעת ההחלטה, כי "חבר הכנסת שקיבל טובת הנאה וברצונו להחזיק בה ולא להעבירה לכנסת, יפנה לוועדת ההיתרים לפי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979".

¹ מיום ג' בסיוון התשס"ט - 26.5.2009 (החלטה מס' 2/18).

4. כחריג לכלל זה, ההחלטה האמורה קובעת כי "קבלת מתנה סמלית הניתנת לשם פרסומת או מטעמי נימוס" מותרת ואינה מחייבת כל פניה לבקשת היתר. בדו"ח הוועדה להכנת כללי אתיקה לחברי הכנסת בראשות השופט (בדימוס) יצחק זמיר ניתנו דוגמאות לערך הכספי של מתנות סמליות שכאלה, בדמות עטים פשוטים או לוחות שנה. ועדת האתיקה מאמצת דוגמאות אלו מבחינת הערך הכספי של מתנות בעלות ערך כלכלי זניח, שאין מניעה אם חבר הכנסת ימשיך להחזיק בהן, בין אם נתנו במסגרת מפגש אישי, ובין אם נשלחו בדואר.

5. כאמור, חבר כנסת אשר קיבל מתנה שאיננה בעלת ערך כלכלי זניח ומעוניין להחזיק בה, יכול לפנות לוועדת המתנות על מנת שזו תקבע האם ניתן לראות בה "מתנה קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין". ועדת האתיקה קובעת כי דרישת החוק לסבירות נסיבות העניין יכולה, אמנם, להתקיים במסגרת מפגש אישי, אולם במידה ומדובר במשלוח מתנות בדואר, לא ניתן לאפשר את קבלת המתנה. זאת, בין השאר, על מנת למנוע מצב שבו חברי הכנסת הופכים, במודע או שלא במודע, לסוכנים שיווקיים של מוצרים מסויימים, וכן על מנת למנוע מצב שבו חברי הכנסת מוצפים במתנות שגם אם ערכן לא גבוה, הן יכולות ליצור קשר מתנות שוטף בין גורמים כלכליים לבין חברי הכנסת.

6. לפיכך, במקרים בהם מדובר במתנה סמלית בעלת ערך כלכלי זניח, בין אם נתקבלה בדואר ובין אם במפגש אישי, חבר הכנסת רשאי להחזיק בה ואינו נדרש לקבל היתר. כאשר מדובר במתנות בעלות ערך משמעותי יותר המתקבלות בדואר, חבר הכנסת מתבקש להחזירן לשולח. בקשה להיתר מוועדת המתנות ניתן להפנות אך במקרים של קבלת מתנה במסגרת מפגש אישי.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.

החלטת ועדת האתיקה בעניין השתתפות חברי הכנסת בכנסים הנערכים בישראל¹

מבוא

ועדת האתיקה רואה לנכון לפתוח החלטה זו בקביעה לפיה דיונים בנושאים ציבוריים המיועדים בעיקרם לחברי הכנסת, אשר נועדים לשם השפעה על עמדת המחוקק, יש לערוך במשכן הכנסת ובוועדותיה בלבד. יש להימנע מהעסקת זירת הפעולה הציבורית אל מוסדות שאינם נבחרים.

כמו כן, יש להדגיש כי מחויבותם של חברי הכנסת באשר לנוכחותם בדיוני הכנסת וועדותיה בימים בהם הכנסת פעילה, חייבת להיות קודמת להשתתפותם בכנסים הנערכים מחוץ לכנסת. כך יישמר כבודה של הכנסת כבית הנבחרים של ישראל וכבית המחוקקים שלה.

מאידך גיסא, לעיתים השתתפותם של חברי הכנסת בכנסים מסויימים עשויה לתרום לעבודתם הפרלמנטרית ולטיפוח הקשר בין חברי הכנסת והציבור. עיקרה של החלטה זו עוסקת בשאלות העולות מכיסוי הוצאותיו של חבר הכנסת על ידי הגורם המזמין, וזאת בהמשך להחלטות אחרות שקיבלה ועדת האתיקה בהן נקבעו חריגים לאיסור הקיים על פי חוק לקבלת טובת הנאה, כפי שיפורט בהמשך.

חוק שירות הציבור (מתנות), התש"מ-1979, החל גם על חברי הכנסת, אוסר על עובד הציבור קבלת מתנה, דהיינו קבלת "נכס שלא בתמורה או שירות או טובת הנאה אחרת שלא בתמורה". הפרת הוראות החוק האמור מהווה עבירה פלילית.

כלל 4 לכללי האתיקה של חברי הכנסת קובע כי חבר הכנסת לא יקבל, במישרין או בעקיפין, הנאה חומרית בעד מעשה שעשה, בכנסת או מחוץ לה, בתפקידו או במעמדו כחבר הכנסת. כלל 5 לכללי האתיקה קובע כי לא יהיה לחבר הכנסת במילוי תפקידו ענין אישי, וכן כי לא יהיה לחבר הכנסת ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו לבין ענייני האישי.

¹ מיום כ"ט בתשרי התשס"ט - 28.10.2008 (החלטה מס' 39/17).
סעיף 6 התוסף בהחלטה מיום י"ב באייר התשע"ז - 8.5.2017 (החלטה מס' 32/20).

החלטת ועדת האתיקה בעניין קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי הכנסת, מיום ל' בשבט התשס"ב-2002.2.12 קובעת אף היא כי לשם מניעת פגיעה באמון הציבור, על חברי הכנסת לסרב לקבל טובת הנאה כלשהי, במישרין או בעקיפין, העלולה להתפרש בעיני הבריות כנסיון להשפיע על הדרך שבה ימלאו את תפקידם הציבורי.

בהחלטה האמורה נקבע כי "טובת הנאה" כוללת גם הזמנות או כרטיסים לאירועים או למתקנים שהכניסה אליהם היא בתשלום כדוגמת בתי מלון, ובכלל זה - השתלמויות על חשבון גופים עסקיים וגופים אחרים שאינם במימון הכנסת. אולם, בצד זאת נקבע חריג, לפיו מימון השתתפות חבר הכנסת בהשתלמויות או ימי עיון שבהם חבר הכנסת משמש כמרצה או כדובר, לא ייחשבו כטובת הנאה שאסור לקבלה.

בהחלטת ועדת האתיקה בעניין מימון נסיעות לחו"ל של חברי הכנסת, מיום ל' בשבט, התשס"ב-2002.2.12 נקבע כי מימון נסיעה לחו"ל לחבר הכנסת יכול להיחשב כמתן הנאה חומרית כאמור בכלל 4 לכללי האתיקה, ולעתים אף כמתנה האסורה לפי חוק שירות הציבור (מתנות). מאידך גיסא, עקב החשיבות הרבה בנסיעות לחו"ל של חברי הכנסת לצורך שמירה על קשרים עם מדינות הים ועם גופים שונים בעולם, ההחלטה מפרטת את הנסיעות שמימון מותר, באישור ועדת האתיקה, במסגרת הכללים החלים על חברי הכנסת.

על רקע פניות שהתקבלו מחברי כנסת שונים ודיונים בוועדת האתיקה, ביקשה הוועדה להניח בפני חברי הכנסת החלטה שמטרתה להציג כללים ברורים בנוגע למימון השתתפותם של חברי הכנסת בכנסים הנערכים בישראל על ידי גופים שונים.

הכללים החלים על חברי הכנסת, בצירוף החלטותיה הקודמות של ועדת האתיקה בנושאים המשיקים להחלטה זאת, מאפשרים לשרטט את ההנחיות בנושא מימון השתתפותם של חברי הכנסת בכנסים כאמור, כדלהלן:

1. מימון השתתפות חברי הכנסת בכנסים על ידי הכנסת

אין מניעה בהשתתפותו של חבר הכנסת בכנסים בבתי מלון, מטעם הכנסת ובמימונה, לרבות כנסים סגורים לקהל הרחב, ואירועים אחרים בעלי עלות כספית. מאחר והגורם המארגן מקבל תשלום מהכנסת, לא יראו אותו כמעניק טובת הנאה לחבר הכנסת. יובהר כי מימון ההשתתפות בכנסים ואירועים אלו יהיה כולו על ידי הכנסת. השתתפות בכנסים ואירועים אלו אינה טעונה אישורה של ועדת האתיקה.

2. מימון השתתפות בכנסים על ידי תקציב קשר עם הציבור

בהתאם לסעיפים 26 ו-27(ג) להחלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001, נקבע בתוספת השישית כי ניתן להשתמש בכספים המוענקים לחבר הכנסת לצורך מילוי תפקידו והקשר עם הציבור, לשם תשלום דמי רישום והוצאות מלון בו שוהה חבר הכנסת לצורך כנס מקצועי או כנס הקשור בעבודתו הפרלמנטרית. לפיכך, חבר הכנסת יכול לעשות שימוש בתקציב השנתי לשם מימון השתתפות בכנסים כאמור, בכפוף להוראות ההחלטה האמורה ובהתאם להבהרות חשב הכנסת, ללא צורך באישור של ועדת האתיקה.

עם זאת, ראוי להדגיש שעל חבר הכנסת להקפיד שהשימוש בכספי קשר עם הציבור לצרכי מימון הוצאות כנסים יעשה בצורה מידתית בכנסים שנוכחותו נדרשת בהם מתוקף תפקידו כחבר הכנסת.

3. מימון השתתפות בכנסים על ידי גופים עסקיים

גופים עסקיים, לעניין החלטה זו, הינם חברות וגופים אחרים שתכליתם המרכזית היא השאת רווחיהן, בדומה להגדרת סעיף 11(א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999. הכללים באשר לכנסים המאורגנים על ידי גופים שתכליתם המרכזית שונה, על אף שלחלקם יש אינטרסים כלכליים מסויימים (כגון התאחדויות של בעלי מקצוע, גופים שונים של ההסתדרות, אוניברסיטאות ומכללות, גופי תקשורת, עמותות למיניהן וכד'), יפורטו בסעיף הבא.

בהתאם להגדרה זו, חזקה שאחת ממטרותיו של כנס שאורגן על ידי גוף עסקי היא להביא להשאת רווחיו בדרך זו או אחרת. השאת רווחים זו יכולה להעשות בצורה ישירה על ידי שיווק מוצרים במהלך הכנס, או בצורה עקיפה על ידי העצמת המוניטין של הגוף העסקי שתביא להשאת רווחים עתידיים.

לפיכך קיימת מניעה לעצם השתתפותו של חבר כנסת כמרצה בכנסים אלו, גם ללא קבלת תמורה או מימון, שכן השתתפות חבר הכנסת עלולה להראות כמתן חסות לכנס שבין מטרותיו קידום ענייניו של הגוף העסקי, חסות שעשויה ליצור מראית עין של פגיעה במעמד הכנסת וחבר הכנסת.

כמו כן, קיימת מניעה לקבלת מימון כלשהו מגוף עסקי, בין אם חבר הכנסת מוזמן כמרצה ובין אם הוא מוזמן כמשתתף שאיננו מרצה, בשל החשש מפני מראית עין של קבלת טובת הנאה פסולה, חשש ליצירת ניגוד עניינים ופגיעה בכבוד הכנסת.

4. מימון השתתפות בכנסים על ידי גופים שאינם עסקיים

מימון ההשתתפות חברי הכנסת בכנסים על ידי גופים חיצוניים לכנסת, אף אם אינם גופים עסקיים, עלול להביא לידי פגיעה בכבוד הכנסת, ובמקרים מסויימים אף לחשש מפני מראית עין של קבלת טובת הנאה פסולה. מסיבה זאת, **הכלל שצריך להנחות את חברי הכנסת הינו כי קבלת מימון ההשתתפות בכנסים ואירועים בבתי מלון מהגוף המזמין או מכל גוף חיצוני אחר, הינה, על דרך הכלל, אסורה.**

לכלל האמור, לפיו קבלת המימון אסורה, קיימים מספר חריגים המפורטים להלן.

4.1 **מימון ההשתתפות בכנסים כאשר חבר הכנסת הינו מרצה או משתתף בפנאל**

לעיתים, מוזמנים חברי הכנסת לשאת דברים במסגרת כנסים ואירועים או להשתתף כחברים בפנאל הנערך במסגרת הכנס. מימון השתתפות חבר הכנסת על ידי הגורם המזמין בכנסים ואירועים כאמור הוא מותר, ובלבד שחבר הכנסת אינו מקבל מימון שהוא שונה מהמימון אותו מקבלים שאר המשתתפים, והמימון נועד על מנת לאפשר את השתתפותו האמורה, ואותה בלבד. במובן זה, אין דינו של חבר הכנסת שונה מדין כל משתתף המוזמן לקחת חלק בכנס ואשר הוצאות השתתפותו מכוסות על ידי מארגני האירוע.

בכל מקרה, המימון האמור ייעשה על דרך של החזר הוצאות ממשי בפועל בלבד או פטור מחיוב בתשלום (כרטיסי טיסה, הוצאות לינה בבית המלון, פטור מדמי השתתפות בכנס), ואין חבר הכנסת רשאי לקבל החזר הוצאות גלובאלי.

קבלת מימון כאמור אינה דורשת את אישורה של ועדת האתיקה.

יובהר, כי אין בקיומו של החריג לקבלת המימון האמור משום מתן הכשר גורף לעצם השתתפותו של חבר הכנסת במסגרת הכנס האמור. ייתכנו מקרים אשר סיבות אחרות, כדוגמת החשש ממראית עין של ניגוד עניינים, יובילו לאיסור ההשתתפות ובוודאי איסור מימון ההשתתפות בכנס מסויים.

4.2 מימון השתתפות בכנסים כאשר חבר הכנסת אינו מרצה או משתתף בפאנל

כאמור, במקרים שבהם חבר הכנסת הינו אורח בלבד, אף אם הוזמן בקשר לכהונתו בכנסת, קיימת מניעה לקבלת מימון להשתתפותו של חבר הכנסת בכנס האמור. כמובן, שחבר הכנסת יכול, אם יחפוץ בכך, להשתתף בכנס האמור במימון התקציב השנתי לקשר עם הציבור, בהתאם לכללים שנקבעו לעניין זה כאמור או במימונו האישי.

ואולם, במקרים חריגים כאשר חבר הכנסת רואה חשיבות ציבורית בהשתתפותו בכנס ובאין אפשרות לממנו באחת מהדרכים האמורות, רשאי חבר הכנסת לפנות בבקשה מנומקת לועדת האתיקה של הכנסת.

ועדת האתיקה תדון במתן אישור ספציפי בבקשה כאמור של חבר הכנסת, אם הוכח להנחת דעתה כי מימון ההשתתפות דרוש על מנת לעודד את השתתפותם של חברי הכנסת בדיונים ציבוריים שונים, בהתאם לכללים המפורטים להלן, ואם קיימת בעיתיות במימון ההשתתפות באחת מהדרכים האמורות ובלבד שחבר הכנסת אינו מקבל תמורה מהגוף המזמין ושאינו חשש לניגוד עניינים בין פעילותו של חבר הכנסת לבין הגוף המזמין.

במסגרת החלטתה, תבחן ועדת האתיקה בין היתר את השיקולים הבאים: מהות הגוף המזמין; מטרת הכנס; הרכב הכנס; תפקידו של חבר הכנסת בכנס; הקשר בין הכנס לבין כהונתו של חבר הכנסת; גובה המימון המבוקש והרכבו.

כך לדוגמא, ככל שתפקידו של חבר הכנסת בכנס אינו שונה מאורח פרטי אחר, תטה הוועדה שלא לסטות מהכלל לפיו אין לאשר את מימון ההשתתפות.

כאמור, אין מדובר ברשימה סגורה של שיקולים, וכל בקשה תדון לגופה.

יובהר כי אין באישור הוועדה האמור כדי לחייב את הכנסת בתשלומים כלשהם הכרוכים בנסיעה כאמור (כגון תשלומי אש"ל, כיסוי ביטוחי וכיוצא באלה) ואין באישור כדי להטיל על הכנסת אחריות כלשהי עבור השתתפות בכנסים שאינה מטעמה.

5. צירוף מלווה

אין מניעה שבני זוג של חברי הכנסת יצטרפו לכנסים כאמור בהחלטה זו, אולם, בכל מקרה ההוצאות שנוספו בשל צירוף בן הזוג ישולמו על ידי חבר הכנסת עצמו ולא על ידי הכנסת או הגוף המזמין, או תקציב חבר הכנסת למילוי הוצאותיו, לפי הענין. גם כאשר חבר הכנסת הינו מרצה או משתתף בפאנל, כל תוספת עלות הנדרשת עקב צירוף בני הזוג להשתלמות או לאירוע צריכה להיות משולמת על ידי חבר הכנסת עצמו.

הכלל האמור נכון גם בנוגע לצירוף עוזר פרלמנטרי לכנס (בכפוף לאמור בסעיף 6 להלן) או כל נלווה אחר לחבר הכנסת.

1.6 מימון טיסה ושהות של יועץ פרלמנטרי המתלווה לחבר הכנסת לכנס באילת

טיסה לאילת

חבר הכנסת המקבל החזר הוצאות עבור טיסה לאילת מגוף ציבורי לשם השתתפותו בכנס או באירוע באילת, רשאי לקבל מימון דומה גם עבור יועץ פרלמנטרי אחד שמתלווה אליו.

אין צורך לבקש אישור של ועדת האתיקה לעניין זה.

¹ סעיף 6 התוסף בהחלטה מיום י"ב באייר התשע"ז - 8.5.2017 (החלטה מס' 32/20).

לינה באילת

חבר הכנסת המקבל החזר הוצאות עבור לינה באילת מגוף ציבורי לשם השתתפותו בכנס או באירוע, רשאי לבקש כי ועדת האתיקה תתיר לו לקבל מהגורם הציבורי המזמין או המממן את נסיעתו, מימון עבור לינה באילת של **יועץ פרלמנטרי אחד** שמתלווה אליו. הבקשה המופנית לוועדת האתיקה תכלול התייחסות פרטנית לצורך בלינת היועץ הפרלמנטרי באילת.

על אף האמור, לא תאושר לינה באילת של יועץ פרלמנטרי בערב שבת או במוצאי שבת.

חבר הכנסת רשאי לעשות שימוש בתקציב השנתי שהכנסת מעמידה לרשותו לפעילות פרלמנטרית לפי החלטת שכת חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), עבור טיסה לאילת של יועץ פרלמנטרי כאמור או עבור לינה באילת של יועץ פרלמנטרי באישור ועדת האתיקה כאמור, בכפוף לבדיקה ואישור מראש של חשב הכנסת כאמור בהחלטה האמורה.

יודגש כי גם לעניין היועצים הפרלמנטריים, המימון ייעשה בדרך של החזר הוצאות ממשי בפועל בלבד.

עוד יובהר כי גם כאשר מדובר ביועצים הפרלמנטריים, אין באישור ועדת האתיקה לקבלת מימון מגורם חיצוני או באישור חשב הכנסת לקבלת מימון מהתקציב השנתי, כדי לחייב את הכנסת בתשלומים כלשהם הקשורים בנסיעה או בהשתתפות בכנס (כגון תשלומי אש"ל, כיסוי ביטוחי וכיוצא באלה), או להטיל על הכנסת אחריות כספית כלשהי.

טבלת סיכום - השתתפות חברי הכנסת בכנסים הנערכים בישראל

<p>אין צורך באישור ועדת האתיקה.</p>	<p>מימון ההשתתפות על ידי הכנסת</p>	
<p>אין צורך באישור ועדת האתיקה (אך נדרש אישור חשב הכנסת לפי הקריטריונים שבהחלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001).</p>	<p>מימון ההשתתפות על חשבון תקציב קשר עם הציבור</p>	
<p align="center"><u>מימון ההשתתפות בכנסים על ידי גופים עסקיים (שמטרתם העיקרית להשיא רווח)</u></p>		
<p>קיימת מניעה</p>	<p>קבלת תמורה או מימון הוצאות</p>	
<p>קיימת מניעה</p>	<p>ההשתתפות כמרצה</p>	
<p align="center"><u>מימון ההשתתפות בכנסים על ידי גופים שאינם עסקיים</u></p>		
<p>חבר הכנסת משתתף בכנס שקיימת חשיבות ציבורית להשתתפותו</p>	<p>חבר הכנסת מרצה או חבר בפאנל</p>	
<p>נדרש אישור ועדת האתיקה</p>	<p>אין מניעה, כל עוד המימון שמקבל חבר הכנסת זהה למימון שמקבלים כל שאר המרצים או החברים בפאנל</p>	<p>מימון ההשתתפות חבר הכנסת בכנס</p>
<p>קיימת מניעה</p>	<p>קבלת תמורה; קבלת החזר הוצאות גלובאלי</p>	
<p>קיימת מניעה לכל מימון חיצוני (למעט יועץ פרלמנטרי אחד לפי סעיף 6). ההצטרפות עצמה מותרת אך כל תוספת עלות בשל ההצטרפות תשולם על ידי חבר הכנסת.</p>	<p>מימון תוספת עלות בגין ההשתתפות בן זוג או מלווה אחר (למעט יועץ פרלמנטרי)</p>	

מכתב היועץ המשפטי לכנסת לחברי הכנסת בעניין קבלת מתנות, הנחות ו"שדרוגים" על ידי חברי הכנסת¹

בהתאם להנחייתה של ועדת האתיקה, ועם תחילת כהונתה של הכנסת ה-20, אבקש לרענן את עיקרי ההוראות החלות על חברי הכנסת בעניין קבלת מתנות, הנחות ו"שדרוגים", לפי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979, כללי האתיקה והחלטות ועדת האתיקה:

הכלל

1. חבר כנסת אינו רשאי לקבל מתנה או טובת הנאה אחרת, אם ניתנה לו בשל תפקידו או מעמדו, בין בישראל ובין בחו"ל, אלא אם כן מדובר במתנה "קטנת ערך וסבירה בנסיבות העניין", שאז מותר לחבר הכנסת לקבלה (מהי מתנה "קטנת ערך וסבירה בנסיבות העניין" ראו להלן בסעיף 4).
ככל שהסיטואציה לא איפשרה לחבר הכנסת להימנע מקבלת המתנה, ואין מדובר במתנה קטנת ערך וסבירה בנסיבות העניין, עליו להעבירה למחסן הכנסת בתוך 15 ימים ממועד קבלתה, והיא תירשם כרכוש הכנסת.
עם העברת המתנה למחסן, יציין חבר הכנסת על גבי טופס ייעודי אחת משלוש אפשרויות:
הראשונה - להשאיר את המתנה במחסן הכנסת;
השנייה - לבקש להציג את המתנה בלשכתו במשכן הכנסת;
השלישית - לבקש לרכוש את המתנה ולהעבירה לרשותו.
אם ביקש חבר הכנסת להציג את המתנה בלשכתו או לרכוש, תועבר בקשתו לוועדת המתנות של הכנסת, המוסמכת להחליט בעניין זה.
2. יצוין, כי בכל מקרה אין לקבל כסף מזומן בכל סכום שהוא (לרבות תלושי ש"י, תווי קניה וכד'').
בנוסף לכך, חל איסור מוחלט על קבלת מתנה משדלן. על חבר הכנסת לסרב לקבל כל מתנה או טובת הנאה הניתנת על ידי שדלן, במישרין או בעקיפין, ובהתאם להחלטות ועדת האתיקה איסור זה חל אף אם מדובר במתנה שנהוג להעניקה לרגל מאורע חגיגי של חבר הכנסת.

¹ מכתבו של היועץ המשפטי לכנסת מיום 13.7.2015.

3. בנוסף לאיסור על קבלת מתנות, חבר הכנסת אינו רשאי לקבל הנחה או "שדרוג" שניתן לו בשל תפקידו או מעמדו כחבר הכנסת ואם מוצעים לו הנחה או שדרוג (למשל במלון או טיסה) עליו לסרב לקבלם. מובן כי אם מדובר בהנחה הניתנת לקבוצת אנשים גדולה ואינה קשורה כלל למעמדו כחבר הכנסת (למשל בשל חברות במועדון לקוחות), אין מניעה לקבלה.

החריגים לכלל

4. לכללים האמורים קיימים מספר חריגים:
מתנה קטנת ערך וסבירה בנסיבות העניין - חריג זה תלוי בקיומם של שני תנאים מצטברים:

התנאי הראשון הוא שווי המתנה. בהתאם להחלטת ועדת האתיקה, מתנה עד שווי של 250₪ הינה, ככלל, מתנה קטנת ערך; התנאי השני הוא שהמתנה ניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין. למשל, במהלך סיור עבודה, מפגש עם משלחות וכד'.

יודגש כי נוכח הדרישה שיתקיימו התנאים האמורים, אין לקבל מתנות בשווי של עד 250₪ במנותק מנסיבות שבהן מקובל להעניק שי.

במקרים שבהם מתעורר ספק האם המתנה עונה להגדרה של "קטנת ערך וסבירה, שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין", ניתן לפנות לוועדת המתנות או ללשכה המשפטית של הכנסת לצורך קבלת ייעוץ בעניין זה, וזאת בטרם העברת המתנה למחסן.

5. ספרים - על פי החלטת ועדת האתיקה, ספרים שמקבל חבר כנסת לא ייחשבו מתנה או טובת הנאה אסורה ומותר לקבלם. כלל זה אינו חל על ספרים יקרי ערך.

6. אירועים משפחתיים - חבר כנסת העורך אירוע משפחתי לעצמו או לבני משפחתו (כגון יום הולדת, בר מצווה, חתונה וכד') רשאים הוא ובני משפחתו לקבל מתנות מהמוזמנים של חבר הכנסת שאינם נמנים על קרובי המשפחה והחברים הקרובים. אולם, חל איסור לקבל מתנות בשיעור החורג מהמקובל לאירועים מסוג זה ואלה עלולות להיחשב למתנות אסורות הניתנות לחבר הכנסת עקב מעמדו ותפקידו.

מכתב היועץ המשפטי לכנסת לחברי הכנסת בעניין קבלת כרטיסי חינם לאירועי תרבות וספורט¹

בהתאם להנחיית של ועדת האתיקה, ובהמשך למכתבי מיום 13.7.2015 בעניין קבלת מתנות, הנחות ו"שדרוגים" על ידי חברי הכנסת, אבקש לרענן את עיקרי ההוראות החלות על חברי הכנסת בעניין קבלת כרטיסי חינם לאירועי תרבות וספורט:

הכלל

1. חבר כנסת אינו רשאי לקבל כרטיסי חינם, מנויים או הזמנות לאירועי תרבות וספורט, שכן אלה נחשבים מתנה אסורה.

לכלל זה שני טעמים מרכזיים:
האחד, חשש ליצירת מחויבות של חבר הכנסת כלפי הגופים המזמינים שענייניהם נדונים בכנסת ושלהחלטות המתקבלות בכנסת יש השפעה עליהם;
השני, הפגיעה בתדמית הכנסת וחברי הכנסת הנוצרת כתוצאה מכך שהציבור הרחב משלם במיטב כספו עבור אירועי תרבות וספורט בעוד חברי הכנסת נהנים מכניסה ללא תשלום לאותם אירועים.

החריגים לכלל

2. לכלל האמור קיימים מספר חריגים בהם רשאי חבר הכנסת להיענות להזמנות לאירועי תרבות וספורט:

א. לחבר הכנסת תפקיד פעיל באירוע המדובר, כגון השתתפות בפאנל, נשיאת דברי ברכה, חלוקת פרסים, גביעים וכד';

ב. מדובר באירוע ממלכתי או רשמי מטעם המדינה;

ג. הכרטיסים ניתנו לחבר הכנסת בשל קשר משפחתי לאירוע המדובר ולא בשל תפקידו כחבר הכנסת (כגון: הופעה של בן משפחה, עבודה של בן/בת הזוג וכד');

ד. אירוע המאורגן בידי גוף שאינו עסקי, שהכנסותיו מוקדשות למטרה ציבורית (כגון: ערב התרמה לעמותה, בית חולים וכד').

¹ מכתבו של היועץ המשפטי לכנסת מיום 21.10.2015.

3. בנוסף לחריגים שנמנו לעיל, ועדת האתיקה רשאית לאשר לחבר הכנסת להיענות להזמנה ולקבל כרטיס חינם לאירוע תרבות או ספורט אם היא סבורה שלהשתתפותו באירוע יש ערך מוסף משמעותי התורם לאינטרס הציבורי (כגון: עידוד תרבות בפריפריה, עידוד ענפי ספורט מסוימים וכד').
4. במקרים שבהם מתעורר ספק האם האירוע שאליו הוזמן חבר הכנסת נכנס בגדר החריגים שפורטו לעיל, מומלץ לפנות מראש לוועדת האתיקה או ללשכה המשפטית לצורך קבלת יעוץ בעניין זה.

מכתב היועץ המשפטי לכנסת לחברי הכנסת בעניין איסור השתתפות בהשקות ואירועי יח"צ של גורמים עסקיים¹

לפני מספר ימים פורסמו באינטרנט ובעיתונים הודעות יח"צ מאת חברה העוסקת ביחסי ציבור, אסטרטגיה וממשל, המציינות בהבלטה, במלל ובתמונות על רקע לוגו של החברה, את נוכחותם של ארבעה שרים ותשעה ח"כים באירוע ההשקה של משרדי החברה החדשים.

מצ"ב דוגמה של אחד הפרסומים².

מטרת הפרסומים, כך נראה, היא להאדיר את חברת היח"צ המדוברת ולשדר ללקוחותיה הפוטנציאליים כי היא "מקושרת" ונמצאת ביחסי קרבה לשרים וחברי כנסת, וכי מי שרוצה לקדם עניינים מול גופי השלטון, ישתלם לו להיעזר בשירותיה. בדיוק מסיבה זו נטילת חלק באירועים מסוג זה, שכל מטרתם קידום ושיווק של עסקים פרטיים באמצעותם של שרים וחברי כנסת - אסורה.

אבקש לרענן איפוא את האיסור על השתתפות חברי הכנסת באירועים מסוג זה ולהתריע כי השתתפות שכזו עלולה לעלות כדי הפרה של כללי האתיקה של חברי הכנסת.

¹ מכתבו של היועץ המשפטי לכנסת מיום 8.2.2017.

² הפרסום אינו נכלל בחוברת זו.